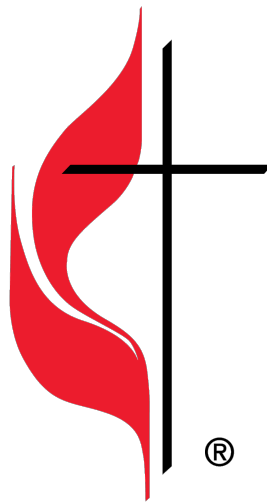

KO E HALANGA TĀPUAKI

Ma'á e Kāinga Tonga 'i he

UNITED METHODIST CHURCH

Mē 2025

LAU FOLOFOLA FAKA' AHO

KO E LAU FOLOFOLA FAKA'AHÓ

Mē: Fakaivia 'e he Ngaahi Me'a'ofa Fungani 'a e 'Otuá: Taki 'e he Laumālié he lotolotonga e Tauha'a 'a e faingata'á / "Empowered by God's Gifts: Spirit-led Purpose and Control Amidst Chaos."

Falaite, Mē 1: Lau Folofola – Sione 14: 1-14.

Ki'i Ama: Sione 14: 1, "Oua na'a tuku ke puputu'u homou lotó; tui píkitaí ki he 'Otuá, tui píkitaí foki kiате au."

Pou 'Ao: Kuo kehe eni kuonga. 'Oku 'ikai ke tau toe fu'u kehekehe mei he 'etau fānaú 'i he mafasia fakaeloto 'i he ngaahi me'a kehekehe na'e 'ikai ke faingata'a ia ai 'etau mātu'á 'i honau taimí. Kuo hoko e "loi" ia 'o "mo'oni" ki he tokolahi 'o kapau ko e me'a ia 'oku lea 'aki 'e he kakai 'oku nau muimui ki aí. Kuo ongonoa e sosāietí ki he "tāmate fakalilifú" koe'uhi ko 'ene toutou hokó pea mo hono fai 'e he kakai na'e 'ikai ke tau fakakaukau atu te nau faí. Kuo hoko e *FB* (Fofonga'i Tohi) ko e 'alena ke fai ai e fakatonutonu e me'a kotoa pe 'oku "fehalaaki" ki he sio 'a e "taha" kotoa pe. Ko 'ene fakaloloma tahá, he kuo hoko ia ko e "uaea tau fō" ki he ngaahi "fō likoliko" 'a e fāmílí, Siasí, fonuá, Pule'angá pea mo ha toe komiuniti pe kulupu kuo hoko ai ha tokehekehe. 'Oku 'alu pe ke toe fakalalahi ange 'a e vāvākoví mo e māvahevahe 'i he mala'e 'o e politikálé 'o tatau pe ki Tonga mo 'Ameliká ni pea mo e vā 'o e ngaahi Pule'angá 'o hangē ko ia 'oku lolotonga hokó. 'Oku 'unu 'a māmani ki ha tu'unga 'oku toe faingata'a ange he tafa'aki faka'ekonomiká koe'uhi ko e hikihiki e totongi 'o e loló 'o tu'unga he tau 'a 'Iulani, 'Isileli mo 'Ameliká ni. Tukukehe ange 'a e faingata'a faka'aho 'oku fekuki mo 'etau fānaú he ngaahi 'ātakai faingata'a 'oku tau fokoutua aí – *gang*, faito'o kona tapu, kava malohi etc.... 'Oku tau fakafeta'i he neongo 'a 'ene fonu faingata'a 'a e māmani 'oku tau fokoutua aí, 'oku kei 'i ai pe 'a e 'amanaki mo e fakatu'amelie. Ko e folofola ia mei he fofonga 'o Kalaisí 'i hotau Ki'i Ama ki he 'ahó ni. Ko e "puputu'ú" ko e kongá pe ia 'o e mo'ui 'a e tangata / fefine kotoa pe. Ko hotau akonakí 'oku kamata ia 'i he 'etau tali 'a e "puputu'ú" ko e faingata'a ia 'oku fekuki mo e taha kotoa pe. Tokanga'i 'a e fale'i: "Oua 'e tuku ke puputu'u homou lotó" 'Oku tau pule kitautolu ki he "puputu'ú." Kapau te tau "tuku ke puputu'u hotau lotó", pea ko 'etau fulutāmakia ai pe ia he 'aho kotoa pe. 'Oku 'ilonga pe 'a e kakai pehē he ko kinautolu ia 'oku nau toe fakalahi e "puputu'ú" 'i he feohi 'oku tau faí. 'Oku nau ha'u mo 'enau "puputu'ú" 'i 'apí 'o toe "faka-puputu'ú" 'a e kaungā fonongá. Pea kapau 'e 'ikai ke tau tokanga ko si'etau fihia atu ai pe ia 'o "kaungā puputu'ú" pea ko e fakautuutu ange ia ki he lahi faufaua 'a e "puputu'ú." Ko e founga 'oku uki ke ta'ofi 'aki 'etau "puputu'ú" ko 'etau Tui mo Falala kakato ki he 'Otuá pea kia Sīsū Kalaisi. Ko e fakaafe 'oku fai 'e Kalaisí, ko e taimi 'oku kamata ke "puputu'ú" ai hotau lotó, pea ko e taimi ia ke tau "Falala" ai ki he 'Eiki 'okú ne lava 'o fai hotau fakanongá. Ko e "Falalá" 'oku 'ikai 'uhinga ia ko 'etau tukunoa'i e puputu'ú mo e faingata'a 'oku hokó. 'Oku 'uhinga e "Falalá" ki he 'etau tui 'oku kei ngāue pe 'a e 'Otuá 'i hotau lotolotonga ma'a 'etau lelei neongo 'oku 'ikai ke tau sio ki ai. 'Oku 'uhinga ia ki he 'etau fili ke tau tui 'o 'ikai ilifia, pea ke tau ma'u nonga 'o 'ikai puputu'ú pea ke tau fakatu'amelie 'o 'ikai mole e 'amanakí.

'Ānau, Lotu mo e 'Aukai: Pea ko e nonga 'a e 'Otuá 'a ia 'oku mama'o 'i he tatae 'o e 'atamai kotoa pē, 'ofa ke ne malu'i homou lotó mo ho'omou fakakaukau 'ia Kalaisi Sīsū. 'Emeni.

Tokonaki, Mē 2: Lau Folofola – Sione 14: 1-14.

Ki'i Ama: Sione 14: 9, "Pea lea 'a Sīsū kiate ia, 'Ko futu 'eku 'iate kimoutolu, kuo te'eki koā ke ke 'ilo au Filipe? Ko ia kuó ne mātā au, kuó ne mātā 'a e Tamai; Pea fēfē ai ho' o pehē tuku ke mau sio ki he Tamai?"

Pou 'Ao: 'Oku tau kei hokoatu pe 'i he Lēsoni na'a tau fakalaulauloto ai 'aneafi. Ko e fetalanoa'aki eni 'a Sīsū mo Filipe 'i he'ene kei feinga ke fakamahino'i ko ia mo e Tamai 'okú na taha pē. Ko e tokāteline eni 'o e Tolu-Taha'i - 'Otuá, ka 'oku mahino he'ena fetalanoa'akí 'oku 'ikai mahino ia ki he kau Akó pe ko hai 'a Sīsū. 'Oku kau 'a e tokāteliné ni 'i he faingata'a fau kiate kitautolu he 'ahó ni. 'Oku tau kei fehu'ia pe 'a Sīsū mo 'ene ngāue he taimi lahi. Ko e fehu'i 'a Filipé 'oku hangē ko ha fehu'i 'i ha fale hopo 'o sio ke 'omi ha fakamo'oni mahino ke fakapapau'i 'aki 'a e me'a 'oku fai ai e hopó. Na'e fiema'u 'e Filipe ke 'i ai ha fa'ahinga me'a ke fakamo'oni'i 'aki 'e Sīsū ko ia mo e Tamai 'okú na taha pē. 'Oku 'ikai ko ha fehu'i 'oku fai noa pe 'e ha taha, ka ko e maheni lelei pē, kaume'a fafale pe ko ha tama ako ki ha'ane faiako. 'Oku mahino mei he tali 'a Sīsū na'e 'osi lahi pe 'a e ngaahi me'a na'á ne fai na'e totonu ke mahino ai kia Filipe mo e kotoa 'o e kau Akó ko ia mo e Tamai 'okú na taha pē. Ko e ngaahi me'a kotoa na'á ne faí, na'e fai kotoa ia 'i he'ene talangofua kakato ki he Tamai. Na'e 'ikai ke toe fai hano loto, pea a'u ai pe ki he'ene lotu na'e fai 'i Ketisemaní, na'á ne kei taukave'i pe 'ene taha mo e Tamai, "oua na'á fai hoku lotó, kae fai pe ho finangaló." Ko e taha mo e Tamai ko e taha 'i he feohi 'oku uho 'aki 'a e talangofua kakato 'o a'u ki he mate. 'Oku mo'oni pē 'a e tali na'e fai 'e Sīsū, na'e te'eki pe ke 'ilo 'e Filipe ia mo Pita mo e toenga 'o e kau Akó. 'E lava fēfēe ke nau 'ilo 'ene taha mo e Tamai 'o kapau 'oku te'eki ai ke nau 'ilo ko Sīsū 'a e 'Aló pea

‘e Pekia, Toetu’u pea Hā’ele Hake. ‘Io, na’e tali ‘aki ‘e Pita ‘i hono fehu’ia ia ‘e Sīsū pe ko hai ia he lau ‘a e kakaí, “Ko e Misaiá koe ko e ‘Alo ‘o e ‘Otua mo’ui.” Ko hono pangó pē he na’e a’u ki he taimi totonu ke fakamo’oni’i ai ‘e Pita ‘ene “‘ilo’i ‘a Sīsū” ‘a e taimi na’e tukuaki’i ai ia ‘e he fefiné ‘i he pō ‘o hono lavaki’i ko e Ako ia ‘a Sīsū, pea kalo ia. Ko hono tu’o tolú, ko e ‘u’ua ia ‘a e moá, pea talu ai pe ‘ene moulu atu ki he fakapo’ulí. Fakafeta’i he ‘oku ‘ikai ko e talanoa faka’osi ia ‘o Pita mo Filipé. Ko e taimi na’e Toetu’u mai ai hili ‘ene ikuna’i ‘a e maté mo Hētesí pea toki ‘ilo’i kánokato leva ‘e Filipe, Pita mo e kau Akó ko Sīsū ko e ‘Aló ia, pea ‘okú na taha pe mo e Tamaí. Ko e fakamo’oni ia na’e fai ‘e Tomasí ‘o fakafofonga’i kotoa kitautolu, “Ko hoku ‘Eiki mo hoku ‘Otua.” Tauange te tau kau fakataha pe mo e kau Akó ‘i he “‘ilo’i ‘o Sīsū” pea tau taha ai mo ia mo e Tamaí.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘E Sīsū ko e taukei ‘I he toafá ni, ‘E faka’ilo ‘a e lelei Ke u laka atu ai, ‘Emeni.

Sāpate, Mē 3: (Faka-Mē). *Sāpate 5 ‘o e Toetu’ú. (Lanu Hinehina pē Koula).*

Lesoni: Ngaue 7:55-60; Saame 31:1-5, 15-16; 1 Pita 2:2-10; Sione 14:1-14.

Mōnite, Mē 4: Lau Folofola – Ngaue 17: 22-28.

Ki’i Ama: Ngaue 17: 23, “He lolotonga ‘eku ‘alu fanó, ‘ou tokanga’i ‘a e ngaahi me’a ‘oku mou lotu ki aí, ne u ‘ilo foki ha ‘olita ‘a ia na’e tohi ai ‘a e leá ni, ‘MO’O HA ‘OTUA TE’EKI ‘ILOA.’ Pea ko e me’a ‘oku mou lotu ta’e’ilo ki aí, ko eni ia ‘oku ou fakahá ni kiate kimoutolú.”

Pou ‘Ao: Ko e takai tu’o ua atu eni ‘a Paula ‘i he’ene ngāue fakamisinalé pea na’e a’u atu ai ki Tesalonaika mo Pēlea. Neongo kotoa e ngaahi feitu’u na’e ‘ahia ‘e Paulá na’e ‘ikai ha toe tatau ia ‘o ‘Atenisi. Ko e kolomu’a eni mo e nofo’anga ‘o e kau poto mo e kau filōsefa ‘o Kalisí pea toe fonu foki he ngaahi ‘imisi ‘o e ngaahi ‘otua ‘aitolí. Na’e tu’u ‘a Paula he ‘Aleopeikó, ko e mo’unga na’e ngāue’aki ko e fakataha’anga ‘o e kau mataotao he ngaahi mala’e ‘o e tuí mo e mo’uí ‘i Kalisi ‘o e ‘aho ko iá. Ko e hili ‘eni ‘a e malanga’i ‘e Paula ‘a Sīsū kuo Toetu’ú. Na’e fo’ou ‘aupito ‘a e fakakaukau ‘o e Toetu’ú ki he kau poto Kalisí, pea nau ‘omi ai ‘a Paula ke nau tālanga ki he ngaahi mo’oni’i me’a ‘okú ne malanga ‘akí. Ko e taha ‘eni ‘o e ngaahi lea fisifisimu’a ‘a e ‘aposetoló pea mo e fakatātā ‘o e pōtopoto’i hono talaki e Oongoongo lelei ‘o e ‘Eiki ko Sīsū Kalaisí. Na’e fakatokanga’i ‘e Paula’a e lahi faufau e ngaahi ‘otua kehekehe ‘o ‘Atenisi, ka ‘i he taimi tatau, na’e ‘ikai ke ‘i ai ha ‘otua ‘e aoniu ‘a hono mafai ‘i honau kotoá. Ko e ‘uhinga ia ‘o ‘enau hiki ‘i honau ‘olítá ‘a e kupu’i lea ‘oku ‘asi ‘i he’etau Ki’i Amá. Ko hono tala fakapatonu eni ‘e Paula kiate kinautolu pea mo ha toe taha pē ‘oku tauhi ‘otua ‘aitolí, ko e kau muimui ‘o Kalaisí, ‘a e ‘Eiki na’e Toetu’u mei he pēkiá, ‘oku nau ‘osi fakapapau’i pea ‘ilo’i ‘a honau ‘Otuá. Ko e kehekehe ia ‘o e ngaahi ‘otua ‘aitolí ‘oku lotu ki ai ‘a e kau poto ‘o ‘Atenisi, pea mo e ‘Otua mo’ui ‘oku lotu ki ai ‘a e kau kalisitiané pea mo Paulá, he kuo ‘osi ‘ilo’i ‘e he kau muimui ‘o Kalaisí, ko honau ‘Otuá ‘oku aofangatuku mo aoniu ‘i he ‘univeesí, pea ko ia pē ‘a e ‘Otua mo’uí. Na’e lau ‘e Paula ko hono faingamālie eni ke ne malanga’i ai pē ‘a e fu’u kau potó ni ke nau hiki mei he tauhi ‘otua ‘aitolí ki he ‘Otua mo’oni mo mo’uí, kia Sīsū Kalaisi na’e Toetu’u mei he pēkiá. Fakatokanga’i ‘a e ngāue’aki ‘e Paula ‘a e ‘ilo mo e tui ‘a e kau poto Kalisí ke fakatoka ‘a e mo’oni ‘o e Oongoongo lelei mo e lotu Faka-Kalsitiane he uhuhonga ‘o e kau poto ka ko e kau tauhi ‘aitolí. Ko e taha eni e ngaahi faingata’a ‘oku tau fehangaangai mo ia ‘i he’etau kau ki he Lotú he ‘ahó ni, ko e lahi ‘a ‘etau ngaahi faka’uhinga fakapoto ‘oku tau ngāue’aki ke fakatonua ‘aki ‘a ‘etau tauhi ‘otua ‘aitolí. ‘Oku toe faingata’a ange ‘a hotau kuongá ni, he kuo hoko ‘a e ngaahi tokotoko ‘o e fononga’angá, hangē ko e koloá, mafai, lāngilangí etc., ke ne to’o ‘etau falalá mei he ‘Eiki ko Sīsū Kalaisí. Tau kau fakataha pe mo hotau Kaveinga, “Fakaivia ‘e he Ngaahi Me’a’ofa Fungani ‘a e ‘Otuá: Taki ‘e he Laumālie he lolotonga e Tauha’a ‘a e faingata’a.” ‘Ofa ke tau ma’u ivi kotoa pe mei he Laumālie Mā’oni’oni ke fai ‘aki hono talaki ‘o e Oongoongo lelei ‘o Kalaisi, pea mo ne huluhulu mo fakamaama kitautolu ‘i he hala fononga ‘o e mo’uí ni.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Tokoni’i kinautolu ‘e ‘Otua, ke mau tu’uaki ‘a e ‘Otua mo’oni mo mo’uí, ‘i he’emau to’onga mo’uí ‘i he taimi kotoa pē, ‘i he feitu’u kotoa pē. ‘Emeni.

Tūsute, Mē 5: Lau Folofola – Ngaue 17: 29-31.

Ki’i Ama: Ngaue 17: 31, “Kuo ‘osi fakapapau’i ‘e he ‘Otuá ‘a e ‘aho te ne fakamāu’i ai ‘a e kakai kotoa pē ‘i māmani ‘aki e faitotonú. Pea kuó ne ‘osi fili e tangata ko Sīsū ke ne fai e fakamaaú. Kuó ne fakamo’oni kotoa eni ‘aki ‘ene fokotu’u ‘a Sīsū mei he maté.” (Taulua).

Pou ‘Ao: ‘Oku hoko atu pē ‘a ‘etau fakalaululoto ‘i he mālie ‘a e founga ‘a e ‘apositoló ki hono malanga’i ‘o e Oongoongo lelei ‘o Kalaisi Toetu’ú ki he kau senitailé. Na’e mahino ‘a e founga ngāue ‘a Paulá ‘i he’ene feinga ke ne ‘ilo kánokato ‘a e ‘ulungaanga fakafonua ‘o e feitu’u ‘oku ‘i aí pea mo e ‘ulungaanga ‘o e kakai ‘oku nau

fengāue’aki pē fehangaahangai. Na’e to’o mai ‘e Paula ‘a e lau ‘a e kau filōsefa Kalisi ‘oku pehē, “ko kitautolú ko e kau hako ‘o e ‘otua,” pea fakaloloto’i leva ‘e Paula ‘aki ‘ene pehē, kapau leva ko ia tā ‘oku ‘ikai ko e ‘otuá ‘oku ngaohi mei ha koula, siliva pe tā tongitongi ‘i ha maka, ka ‘oku ‘Otua ‘a e ‘Otua ‘iate ia pē, ‘o ‘ikai ngaohi ‘e ha nima ‘o ha tangata. Ko e Ki’i Ama ‘o e ‘ahó ni ko e fakatokanga ia ‘a Paula kiate kinautolu ne nau fehangaahangai, pea kiate kitautolu he ‘ahó ni, ke tau fakatōmala he ko e ‘Otua mo’ui mo mo’oni kuó ne fakahaa’i ‘a ‘ene aoniu mo pule aofangatuku ki he ‘univeesi ‘aki ‘a ‘ene kotofa ‘a e ‘aho ke fakamaau’i ai ‘a māmani ‘aki ‘ene “faitotonú.” ‘Ikai ko ia pē, ka kuó ne ‘osi polo’i pea mo e tangata ke ne fai ‘a e fakamaau tuku ko iá, pea ko e tangata ko ia na’e fokotu’u ia ‘e he ‘Otuá mei he pēkiá. Ko e “fakamo’oni” eni ki he pule pea mo e aoniu ‘a e ‘Otuá ki he me’a kotoa he ‘univeesi, ko ‘ene fokotu’u ‘a Sīsū mei he pēkiá pea faka-fatongia’i ‘aki ia ‘a hono fakamāu’i ‘o māmani. Ko e pole ‘eni kiate kitautolu he ‘ahó ni, he ‘oku tau nofo he fonua mo e ‘ātakai ‘oku tau ngāue mo feohi ai mo e kakai kehekehe, mei he ngaahi feitu’u kehekehe, pea mo e ‘ulungāanga mo e tō’onga mo’ui ‘oku kehe. ‘Oku fiema’u leva ia ke tau feinga ke ‘ilo’i mo maheni mo ‘enau tō’onga mo’uí, ‘ulungāangá pea mo ‘enau tuí, kae faingofua ha’atau fengāue’aki mo kinautolu ki hono vahevahe ‘o e koloa mo e tāpuaki ‘oku tau toloto monū’ia ai mei he ‘Eiki Toetu’ú. ‘Oku ‘ikai ha toe founa ia ‘e mā’olunga ange ki he ngāue faka-’evangeliō ka ko hono mo’ui’aki pē ‘o Sīsū Toetu’ú. ‘Oku le’o lahi ma’u ange pē ‘a e ngāue mo e tō’onga mo’ui ‘i he leá. ‘Oku hanga ‘e he’etau ‘ofá ‘o fakamatala’i ko e ‘Otua ‘oku tau lotu ki ai ko e ‘Otua ia ‘o e ‘ofá. ‘Oku hanga he’etau kātekina ‘a e faingata’á ‘i he feohi mo e kaungā fonongá, ‘o fakamahino’i ko e ‘Otua ‘oku tau tauhi mo tui ki ai, ‘oku fonu he meesi mo e fa’a kātaki. Ko kitautolu ‘a e kau muimui ‘o Kalaisi, ‘a e “Ongonglelei” ‘o e ‘Eiki Toetu’ú, pea ‘oku ‘ikai kei hiki ‘o fakama’opo’opo ki ha Tohi, ka kuo ‘ai ia ‘i loto he’etau mo’uí ke vahevahe mo kinautolu kotoa ‘oku tau fengāue’aki mo feohi faka’aho mo iá. Tauange ke tau hoko kotoa pē ko ha kau fakamo’oni mo’ui ma’á e ‘Eiki na’e fokotu’u ‘e he ‘Otuá mei he pēkiá ‘i he ‘aho kotoa pē ‘o ‘etau mo’uí.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘E ‘Otua, me’angāue’aki au ki hono talaki ho Pule’angá ki ha kakai pē, ‘i ha feitu’u pe, neongo ‘eku ta’efe’unga mo ta’etaaaú. ‘Emeni.

Pulelulu, Me 6: Lau Folofola – Saame 66: 8-20.

Ki’i Ama: Saame 66: 20, “Mālō mu’a mo e ‘Otuá, ‘a ia na’e ‘ikai te ne ta’ofia; ‘A e lotu na’á ku fai ki he ‘Afioná, Pe ko e ō mo au ‘a ‘ene ‘alo’ofa.”

Pou ‘Ao: Ko e Sāme ‘eni ‘o e fiefia ‘i he fakamo’oni ki he fai fakamo’ui ‘a e ‘Otuá lolotonga ‘a e tō mai ‘a e ngaahi ha’aha’a ‘o e fononga’angá. ‘Oku tau vave ma’u pē ki hono fehu’ia pe ‘oku ‘ifē koā ‘a e ‘Otua ‘i he taimi ‘oku hoko mai ai ha faingata’á kiate kitautolu. ‘Oku pukepuke ‘a e fa’ahinga fakakaukau ko eni ‘e he tui tokua ‘oku hanga he’etau lotu ki he ‘Otuá ‘o malu’i kitautolu mei he faingata’á. Kapau leva ‘e kei hoko mai ai pē ha faingata’á, pea ‘oku mahino leva ko e tautea ia koe’uhi ko ha ngāue kovi na’a tau feia. Ko hono maumau pē ‘o e fa’ahinga fakakakaukaú ni, he ko e taimi ‘oku tau ta’utu hifo ai ke sivisivi lelei ‘a e anga ‘o ‘etau tauhi vā ki he ‘Otuá mo e kaungā’apí, pea ‘oku ‘ikai ke toe faka’alonga ua ‘a ‘ene mahino ‘a ‘etau tō nounou, ka ‘i he taimi tatau, ‘oku ‘ikai ke totongi tuha kitautolu ia ‘e he ‘Otuá. ‘I he’ene pehē leva, pea ‘oku tonu ke tau kau fakataha pea mo e a’usia ‘a e fatu Saame ‘i he Ki’i Ama ‘o e ‘ahó ni ‘i hono fakamalō’ia ‘a e ‘Otuá ‘i he’ene ‘i ai ko hono “to’utakanga pikima’u pē.” Ko e palōmesi ia ‘oku tau ma’u mei hotau ‘Eiki ko Sīsū Kalaisi pea ‘oku totonu ke tau ha’aki piki ki ai ‘i he taimi kotoa pē, tautautefito ‘o kapau ‘oku po’ulia ‘a e hala fononga ‘oku tau fouá – “Te u ‘iate kimoutolu ma’u ai pe ‘e au ‘o a’u ki he ngata’anga ‘o māmani.” Ko e talaloto ia ‘a e Toketā ‘i he Himi 591:3, “Te u ma’u ha tu’i ke takaua, Sīsū pē, Sīsū pē. ‘Eiki kae angafakatu’a? Sīsū pē, Sīsū pē. ‘Okú ne kau ‘ete ‘apisia, Ha’u ‘ete vaivai, ‘o pukepuke, Toki kaume’a fafale ia – Sīsū pē, Sīsū pē.” Me’apango pē, neongo ‘a ‘ene mahino ‘o e palōmesi ‘oku fai mai ‘e he ‘Otuá ‘ia Kalaisi Sīsū, ka ‘oku tau kei tukuaki’i pē, tokua ko ‘etau faingata’á’ia koe’uhi ko hono li’aki kitautolu ‘e he ‘Otuá. Ko hotau Ki’i Ama ki he ‘ahó ni ‘okú ne toe fakamanatu mai, ko e faingata’á ko e kongá pē ia ‘o e nāunau e hala fononga ‘oku tau fou ai he mo’uí ni, pea ‘oku ‘ikai ha taha ia ‘e ‘ata’atā mei ai. Ko hotau monū’ia’angá ko ‘etau ma’u ‘a Sīsū tonu na’á ne ikuna ‘a maté mo hetesi ke hoko ko hotau Taulama. Koe’uhi ko ‘ene ikuná, te tau fu’u ikuna noa ai pē. ‘Oku mo’oni fau e Kelesi (*Benediction*) ‘a e Faifekau ‘e taha ‘oku pehē, “Ko e ngāue lelei taha ‘oku fai ‘e he ‘Otuá, ko ‘ene falala mai ‘aki kiate kitautolu hatau ngaahi momēniti ‘i he hisitōliá. Ko e faingata’á kotoa pē ‘oku ‘ākitu’a ai ‘a e tāpuaki, pea kuo pau ke tau fehangaahangai mo e faingata’á, ka tau toki ‘inasi ‘i hono tāpuaki...” (*What God does best and most, is to trust us with our moments in history. Every crisis comes with a gift in it’s hand and you must deal with the crisis in order to receive the gift....*). Ko e a’usia ‘a Molitoni he Himi 638:6, “Tuku ‘a faingata’á ke ha’u, ‘Ouae hoha’a ka lave mai. Tuaeikemo kuo pau, Ha ivi ‘e fe’unga ai.” Mālō mo Sihova, mālō mo e ‘Eiki Toetu’ú ke tau lave monū ai he faingamālie ‘oku tau toloto monū’ia ai he ‘ahó ni. Tuku ke pehē ‘etau fakafeta’i mo ‘etau fakamalō’ia ‘o Sihová.

Ānau, Lotu mo e 'Aukai: 'Eiki, te u hiva pe ho'o 'ofā He 'aho mo e pō kotoa, 'O fai ho fakahikihiki 'I Taimi mo 'Itaniti. 'Emeni.

Tu'apulelulu, Mē 7: Lau Folofola – 1 Pita 3: 13-17.

Ki'i Ama: 1 Pita 3: 17, "He 'oku lelei mu'a ke mou mo'ua 'i he mamahi koe'uhi ko e failelei, 'o kapau 'oku finangalo pehē 'a e 'Otuá, 'i ha'amou mo'ua pehē, ko ha faikovi."

Pou 'Ao: Ko e fakalotolahi 'eni 'a Pita ki he kau kalisitiané 'o fekau'aki mo e taimi 'oku nau fehanganagai ai mo e faingata'á, koe'uhi ko 'enau māteaki'i 'o Sīsū pea mo 'ene mo'oní. 'Oku mahu'inga ke tau fakatokanga'i 'a e 'uhinga 'oku taukave'i ai 'e Pita ke tali ke fou atu he mamahi, *"'o kapau 'oku finangalo pehē 'a e 'Otuá."* Ko kitautolu 'oku fakapaea mai ki he fu'u fonua hau ni, 'oku 'ikai ke tau kei fou 'i he fā'ahinga faingata'a na'e fai 'i he taimi 'o e fakatanga'i e lotú, 'a eé na'e tu'unga mo 'uhinga ki ai e fakalotolahi ko eni 'a Pitá. 'I he taimi tatau, 'oku kei 'i ai pē 'a e ngaahi faingata'a faka-e-loto, faka-'ekonomika, sōsiale mo fakalaumālie 'oku tau fekuki faka'aho mo ia, koe'uhi ko 'etau muimui kia Kalaisí. 'I he lau 'a Pitá, 'e kei tatau ai pē, pe ko e hā e faingata'a te tau fetaulaki mo ia 'i he hala fononga 'o e mo'uí ni, ka 'o kapau "'oku finangalo pehē 'a e 'Otuá," pea ko hotau angí ai pe ia. Ko e 'uhinga 'oku finangalo ai 'a e 'Otuá ke tau fou atu he "mamahi" mo e faingata'á koe'uhi ko 'etau tu'uaki mo māteaki'i 'o e "failelei." Kapau 'oku tau "kai hotau 'inasí 'i he mamahi" koe'uhi ko ha lelei 'oku totonu ke tau fai, pea 'oku fakamo'oni mai e 'aposeoló, ke faka'utumauku 'i hono faí neongo 'ene mamahi. 'Oku tau fa'a fakakaukau he taimi ni'ihi, tokua ko 'etau kau ki he lotu lelei 'a e 'Eikí, pea te tau hao ai mei he mamahi mo e faingata'á. Kapau 'oku 'i ai hatau akonaki meiate kinautolu na'e holomu'a 'i he Tuí, 'a kinautolu ne nau leleaki'i mai 'a e Ama Takiloa 'o e Lotu Faka-Kalisitiané mei he taimi 'o Sīsū ki hotau kuongá ni, pea ko eni ia: Na'á nau fou kotoa pē he mamahi. Ko e Lotu faka-Kalisitiané na'e tanupou 'aki 'a e mamahi kāfakafa na'e feia 'e Sīsū Kalaisí 'i hono tutuki ia ki he kolosí 'i Kālevale. Kuo hoko 'a e Kolosí, ko e faka'ilonga ia 'o e kalisitiané, 'o tatau ai pē, pe ko e hā 'a e Siasí. Ko e kau Ako 'a Sīsū, ne nau mate faka-ma'ata kae lava ke mo'ui 'a e maama na'e fakaola 'e Kalaisí 'i honau lotolotonga pea fakafeta'i, he ko ia eni 'oku tau maamangia ai he ngaahi 'ahó ni. 'Oku fakamahino mai 'e Pita 'i hotau Lēsoní, ko e ngaahi mamahi 'oku tau fetaulaki mo iá 'oku fakangatangata pē 'i hono fakahoa ki he ivi pea mo e mafai 'o e 'Otuá 'oku tu'u ai 'a e tui falala, 'amanaki mo e fakatu'amelie 'a e kalisitiané. 'Oku hoko 'etau faingata'a'ia 'i he kau mo Kalaisí ko e fu'ufu'unga tāpuaki mo'otautolu, pea ko hotau fakalotolahi. Ko e 'akau 'oku tu'u 'i ha halanga matangí 'oku fefeka ange pea mo mālohi ange 'i hono tā faka'ingo'ingo 'e he matangí mo e havilí he taimi kotoa pē. 'Oku mo'oni heni 'a e fakalotolahi 'a Molitoni he Himi 545:5, "Neongo pe 'e maumau E ta'ú he ngoue'anga, Mate 'a e fanga manú, Mole falala'anga, Ko au te u lotu lahi, Ko au te u fiefia, Kei Sātai pe 'a Sātai, Te'eki liua ia."

Ānau, Lotu moe 'Aukai: Tuku ke u lau ko e fakakoloa kiate au, ha hoko mai ha faingata'a koe'uhi ko 'eku muimui atu Sīsū, 'Emeni.

Falaite, Mē 8: Lau Folofola – 1 Pita 3: 18-22.

Ki'i Ama: 1 Pita 3: 18, "He ko Kalaisí foki na'á ne mo'ua mamahi tu'o taha koe'uhi ko e ngaahi angahalá, ko e angatonu ma'á e ta'eangatonú, koe'uhi ke ne fakaofiofi 'a kitautolu ki he 'Otuá; pea na'e tāmata'e 'i hono angakakanó, ka na'e fakamo'ui hake 'i hono angalaumālié."

Pou 'Ao: 'Oku kei hokoatu pe 'etau fakalaululoto 'i he 'Ipiseli 'a Pitá, pea 'oku muimui'i kotoa 'e he toenga 'o e ngaahi veesi 'o hotau Lēsoní 'a e Ki'i Ama 'o e 'ahó ni. 'Oku ongo ma'ama'a pē 'a e "mamahi tu'o tahá" ki he 'etau fanongó, ka ko e taimi 'oku ngāue'aki ai 'a e ngaahi lea hangē ko e "kau'imaea'i," "uipi'i," "pēkalac," "hoka'i," "anuhia," "toto'ia," "kalauni talatala," "tukifa'o," "tāmata'e'i," pea 'oku mahino 'aupito leva ai 'a e mafatukituki 'o e "mamahi" na'e mo'ua ai 'a Sīsū "koe'uhi ko e angahalá." Ko e mo'oni 'oku 'i ai mo e taimi 'oku tau mamahi ai, ka 'oku 'ikai ke kākākunga pe vāvātatau ha mamahi pea mo ia na'e fou ai 'a Kalaisí. Ko e konga 'oku faingata'a ki he ni'ihi ke tali, ko e fakakaukau 'o e mamahi 'a e 'Otuá, he ko e mamahi 'a Sīsū, ko e mamahi ia 'a e 'Otuá ko e 'Aló. 'Oku tau 'amanaki ko e mamahi ko e me'a pē 'a e efu mo e kelemutu, 'a e matelie hangē ko kitautolú. Ka ko e fakakaukau ia 'oku hunuaki mai 'e Pitá, na'e hoko mai 'a e 'Otuá 'i he tatau 'o e tangata ke ne mamahi tatau mo kitautolu. 'Oku mahino ange hono hiki 'e 'Aisea 'i he Himi 'o e Falenga Mamahi, 'Aisea 53:3-5, "Ko e toko taha ta'etoka'i, mo 'e'ehi mei ai 'a e kakai; ko e tangata falenga mamahi, pea maheni mo e mahaki; pea hangē ha taha 'oku hanga kehe mei ai 'a e kakai na'e pehē hono ta'etoka'i, mo hono ta'emahu'inga kiate kitautolú. 'Ā, ko e ngaahi mahaki 'atautolú na'e fua 'e he toko taha ko iá, pea ko 'etau ngaahi mamahi na'á ne hilifaki kiate ia: kae lau 'e kitautolu ko e mala, ko e toko taha kuo taa'i 'e he 'Otuá, mo ngaohi kovia. 'Osí, na'e fai hono hoka'i koe'uhi ko e ngaahi angahala 'atautolú, na'e tuki ia koe'uhi ko 'etau ngaahi hiá: na'e hilifaki kiate ia hotau tautea

fakamelinó; pea ko hono ngaahi tā ko hotau faito'ó ia.” Ko e taimi ‘oku tau sio ai ki he mamahi ‘a e ‘Alo ‘o e Otuá, Sīsū Kalaisi ‘i he kolosí, pea ‘oku tau ‘ilo leva ‘oku “maheni” mo e mamahí. Ko e taimi ‘oku tau fou ai ‘i ha mamahi, pea ‘oku totonu ke tau ma’u nonga ‘i he ‘ilo’i ‘oku ‘afio’i ‘e he ‘Otuá pea mo ne mahino’i ‘a e mafatukituki ‘o e mamahi ‘oku tau fouá, he na’á ne fou ai. Ko e tala fungani ia ‘o hangē ko ha hopo hake ‘a e la’ā ‘i ha langi tafitonga ‘i he hili ‘o ha afā pe matangi lahi na’a tau po’ulia ai. Ko e palōmesi ia ‘oku tau ma’u mei he ‘Otuá na’e “mo’ua mamahi tu’o taha koe’uhi ko e angahalá” ko ‘ene kau mo kitautolu ‘i he taimi ‘oku tau mamahi ai. ‘Oku fakamanatu mai ‘e Molitoni ‘i he Himi 638, “‘Eiki Lelei mālō ho’o ‘ofa, Ho’o fou he hala faingata’a. Mo’ui e ka taha ‘ana, Alaisia mo kolonga ... Mo’oni ko e mo’u hoha’a Ko e tele’a ‘o tangi ‘eni. Fakafeta’i ‘etau a’usia, ‘A Sīsū ‘okú ne maheni... Maheni pe kae fu’u mafai ‘I hono ivi fakalangi, Ke tokoni’i ‘etau vaivai, Pe fakalelu he mamahi.” Mo’oni ‘oku misiteli ‘a e hoko ‘a Sīsū ko e ‘Otuá mo tangatá, ka ‘i he funga ‘o e Misiteli ko iá, ‘oku tau ma’u ai pē ‘a e mo’ui ta’engata, neongo ko e kakano ‘auha ia.

‘Ānu, Lotu mo e ‘Aukai: Fakafeta’i ‘e ‘Otuá ‘i ho’o ‘omai ho ‘Aló ke hoko ko hoku kaume’a fafale, ko hoku kāinga ‘e ‘ikai ngāue, pea te ne tu’u ma’u ‘i he ‘aho koví, mo lafi he fai mo e fili fokí. ‘Emeni.

Tokonaki, Mē 9: Lau Folofola – Sione 14: 15-21.

Ki’i Ama: Sione 14: 16, “Te u kole ki he Tamai ke ne tuku atu e Laumālie Mā’oni’oni, pea te ne tokoni’i kimoutolu, mo nofo ma’u pē mo kimoutolu” (*Taulua*).

Pou ‘Ao: Na’e uike taha pē mei he’ene Toetu’ú, kuo hā ‘a Sīsū ki he’ene kau Akó lolotonga ‘enau tātāpuni lokí ‘o ne folofola ange, “Si’oto ‘ofa atu.” ‘Oku mahino na’e ma’u fiemālie ai ‘a e kau Akó, ka ko eni ‘oku toe si’i pē pea hā’ele hake ‘a Sīsū ki he langí. Ko e fehu’i: ‘E kei lōloa atu ‘enau ma’u e fiemālie (*peace*) ‘a honau Taki? Ko e Lēsoni ‘o e ‘ahó ni, ko e palōmesi ia ‘a Sīsū kiate kinautolu pea kiate kitautolu ‘i hotau kuongá ni, ‘e hifo mai ‘a e Laumālie Mā’oni’oni ‘i he Penitekosi ko hotau “Taukapo.” ‘E fai ‘e he Taukapó ‘a e fatongia na’e fai ‘e Sīsū lolotonga ‘ene kei ‘i honau lolotonga. ‘Oku hanga ‘e he Laumālié ‘o fetongi ‘a Sīsū ki he kau Akó pea mo kitautolu he ‘ahó ni. Ko e fekau mu’omu’a na’e tuku ‘e Sīsū ma’a hono kau takangá pea mo kitautolu hono kau muimui, “Ke mou fe’ofa’aki ‘o hangē ko ‘eku ‘ofa’i kimoutolú.” Ko e fa’ahinga ‘ofa eni ‘oku ‘ikai ma’u ia ‘e māmani, he ‘oku kehe hono fongá mo hono natulá. ‘Oku ‘ikai ke tau lava ia ‘etautolu ‘o ma’u pē ‘i ha’atau feinga fakafo’ituitui faka-e-kitautolu. ‘Oku tau toki lava ke fakakakato ‘a e ‘ofa ‘oku pole’i kitautolu ki ai ‘e Kalaisi ‘o kapau ‘e tokoni’i kitautolu ‘e he Laumālie Mā’oni’oni. Ko e ‘ofa tatau pē ‘oku uki kitautolu ki ai mo e ‘ofa na’e fai ‘e Kalaisi ‘i he kolosí. Kuo pau ke tau fakamu’omu’a ‘a e toko taha ‘oku tau ‘ofa ki ai ‘iate kitautolu. Ko hono fakalea mahinó, ko ‘etau fakasitua’i ‘a ‘etau fiema’ú ‘o ‘ikai ke tau toe sio – KITA, ka tau sio ATU. ‘Oku tau fiema’u kotoa pē ‘a e tokoni ‘a e Laumālie Mā’oni’oni, ke ne fakafonu ‘ofa kitautolu ma’u ai pē koe’uhi ke tau fakatō’onga mo’ui’i ‘a e ‘ofa ko iá ‘i he taimi kotoa pē ki he kakai kotoa pē. ‘Okú ke mea’i peá u lave’i, ‘oku ‘ikai ke tau lava ‘o foaki ha me’a ‘oku ‘ikai ke tau ma’u. Te tau foaki pē ‘a e me’a ‘oku tau ma’u. Kapau ‘oku tau ma’u ‘a e ‘ofá ‘i he tokoni’i kitautolu ‘e he Taukapó, pea ko e me’a ia te tau lava ‘o vahevahe mo hotau kaungā fonongá. ‘Oku ‘i ai e talanoa ki he taimi ‘o e tu’u ‘a e ‘ā ‘o *Berlin* ‘o ne vahe’i ‘a Siamane Hahake mei Siamane Hihifo. Na’e ngāue’aki ‘e he kau Siamane Hahaké hono fakafonu veve ‘enau ngaahi fu’u lolí pea nau kolosi mai ki he tafa’aki ki Siamane Hihifo ‘o fakahifo ai. Kuo kamata ke lāunga e kakai ki honau Pule Koló pea mo ‘enau feinga ke sāuni’i e ngāue pango kuo fai ‘e he kau Siamane Hahaké. Ne tu’utu’uni ‘e he Pule Kolo ‘o *Berlin* Hihifo ke nau tākaki matala’i ‘akau mai ki honau tafa’aki ‘ā, pea nau toki hua’i atu e ngaahi matala’i ‘akau faka’ofa’ofa mo ‘alaha namu kakalá ki he tu’ā ‘o *Berlin* Hahaké. ‘I he taimi tatau na’á nau hiki hake ai mo ‘enau fu’u papa faka’ilonga (*banner*) ‘oku hiki ai e sētesi ko eni, “‘Okú ta takitaha foaki pē me’a ‘oku ta ma’u.” (*We each give what we have*). Tauange ke fai ai pe hotau Fakaivia ‘e he Ngaahi Me’a’ofa Fungani ‘a e ‘Otuá pea Taki kitautolu ‘e he Laumālié ke tau lava ‘o fakato’onga mo’ui’i ‘a e fua ‘o e Laumālie Mā’oni’oni ‘i he’etau mo’ui.

‘Ānu, Lotu mo e ‘Aukai: Kapau ko ho’o o’i é, Kuó u kamata ngāue ai. ‘Ofa ke faifai atu pe Ke fonu hoku ‘atamai. Mālō pe ‘eni tulutā, Kau fiema’u ha moana. ‘Emeni.

Sāpate, Mē 10 (Sāpate Fa’ē): *Sāpate 6 ‘o e Toetu’ú. (Lanu Hinehina pē Koula).*

Lēsoni: Ngaue 17: 22-31; Saame 66: 18-20; I Pita 3: 13-22; Sione 14: 15-21.

Mōnite, Me 11: Lau Folofola – Saame 68: 1-10, 32-35.

Ki’i Ama: Saame 68: 5-6, “Ko e tamai ki he tamai mate, Mo e fakamaau ‘oku tokanga ki he fefine uitou; Ko e ‘Otuá ia ‘i hono ‘afio’anga toputapú. ‘Oku ‘ai ‘e he ‘Otuá ‘a e teka noa ke nofo fale, ‘Okú ne tukuange ‘a e ha’isia ke tu’umālie; Ngata pē ‘i he angatu’ú ‘oku nau nofo ai pē ‘i he fonua mamaté.”

Pou 'Ao: Kuo tau a'u mai ki he uike 'oku faka'ilonga'i ai 'i he Tohi Mahina faka-Kalisitiané 'a e 'Aho 'o e Hā'ele Haké 'i he Tu'apulelulú. 'Oku fakamatala'i 'e Toketā Molitoní 'a e Hā'ele Haké, "Sīsū ne hā'ele hake. Mo'usioa pe 'a e kakai. Hifo mai 'a e 'Aó, 'o 'ave ki he matapa 'o langi. 'Aukau mai fa'ahinga tapu, 'O nau tali he vavaá, Ke momoi 'Ene 'alu, Ki he Kolo Ta'engata" (Himi 611: 1). Pea 'oku tokoni 'a e ngaahi lēsoni 'o e uiké ke fakaa'u mai 'a e nāunau ko iá, 'o hangē ko e Saame 'oku tau fakalaulauloto ai he 'ahó ni. "Ko e Hiva ki he Ikuna 'a e Fonua He Taú," pea mo e uki ke fai 'a hono fakahikihiki ke taau mo hono fu'u mafi. Ko e 'Otua kuó ne laiki 'a e tukui fonuá mo honau ngaahi 'otuá. Ko e fu'u mafi ai pe ko iá 'okú ne holoholo 'a e lo'imata 'o e tamai maté, peá ne taukapo 'i 'a e fefine uitoú, "teka noa" mo e "ha'isia." Ko e lotu mo'oni, ko e kaungā 'inasi fakataha mo e 'Otua 'o e mo'ulaloá. Kuo tau a'u mai ki he kuonga 'oku liliu ai 'a e tūkunga 'o e sosaietí 'o toe lahi ange 'a e kau "mo'ulaloá." Mahino 'aupito ia 'i he ngāue 'oku fai 'e he ICE ki hono fakachaua e totonu fakakonisitutone 'a e kau nofo fonuá 'o tatau pe mo kinautolu 'oku 'ikai ke nofo fakalaó. Kuo 'alu eni ke mahina ua e tau mo Iran pea kuo toe 'alu ai ki 'olunga e totongi 'o e koloá koe'uhi ko e hiki 'a e loló pea 'okú ne uesia e tu'unga faka'ekonomika fakamamani lahi. 'Oku tau fakamālō pe he ki'i taimi 'oku fai ai e felotoi ke alea'i ha melino he vā 'o Iran, 'Isileli mo 'Ameliká ni pea tatau pe mo e vā 'o Palesitainé (Lepanoni) mo 'Isilelí. Pea neongo 'oku 'ikai ke tau ma'u ha sitetisitika tonu, ka 'oku hokohoko 'aho 'a e mole 'a e ngaahi mo'ui 'o lahi mo e pekia 'a e to'u lotolotó, pea tokolahi ange 'a e kau tamai maté, mo e kau uitoú. 'Oku a'u mai mo e liliu 'i he mo'ui fakaesinó pea fakalalahi 'a e kau mahamahakí pea mo kinautolu si'otau ngaahi 'ofa'anga 'oku mo'ua he ngaahi mahaki 'oku te'eki ai ma'u hano faito'ó 'o hangē ko e kanisā. Ka 'oku kei a'u tonu pe 'a e fakalotolahi 'a e fatu Saamé kiate kinautolu 'o fakamanatu mai 'oku tau fononga mo e fu'u Mafi 'o e Ikoná, ka ko e Taukapo ki he vaivaí mo e li'ekiná. Kuo pau pe ke tau fou 'i he faingata'a, ka 'oku "Fakaivia (kinautolu) 'e he Ngaahi Me'a'ofa Fungani 'a e 'Otuá: (pea) Taki 'e he Laumālié he lotolotonga e Tauha'a 'a e faingata'á". 'Oku tau fakafeta'i pē, he lolotonga hono fepalekina kinautolu 'e he faingata'a 'o e filí 'oku 'ikai ke tau sio ki ai, 'oku kei tu'u pe 'etau falala mo e fakatu'amelie 'i he 'Otua 'okú ne kau ma'u pē mo e kau faingata'ía. Pea tau loto lahi ai, ke kau mo Ia, 'o fai ha ki'i ngāue si'i ke ne hākeaki'i ha taha kuó ne a'usia 'a e faingata'a 'o e kuongá ni. Tuku ki he Laumālie Mā'oni'oni ke ne taki 'etau fonongá 'i he 'aho ko 'eni, pea faka'ilo mai ha ngāue si'i te tau lava ke fakamahino ai 'etau kaungā ngāue mo e 'Otua 'o e mo'ulaloá.

'Anau, Lotu mo e 'Aukai: Tokoni mai keu kei fakamo'oni ki he ivi mo e mafai 'o e 'Afioná, pea ha sino 'a e fakamo'oni ko ia 'i he 'eku mo'ui 'i he 'aho ni pea mo e 'aho kotoa pe 'o 'eku mo'ui. 'Emeni.

Tūsíte, Mē 12: Lau Folofola – Sione 17: 1-11

Ki'i Ama: Sione 17: 1, "Pea hili e lea ko eni 'a Sīsū ki he'ene kau akó, peá ne hanga hake ki langi 'o lotu, "E Tamai, fakalāngilangi'i ā ho Fohá, kae fakalāngilangi'i koe 'e ho Fohá."

Pou 'Ao: 'Oku tau laine mu'a atu 'i he fanongo ki he lotu lōloa taha kuo fai 'e Sīsū he Tohitapú. 'Oku lahi pe 'a e ngaahi lotu 'a Sīsū 'oku tau toloto monū'ia ai 'i he Folofola ka 'oku kehe atu 'a e Lotu 'o e 'ahó ni he na'e taimi si'i pe mei ai kuo taki atu a Sīsū ke fai hono fakamau'i pea hokoatu ai pe ki he kalusefai. 'Oku hanga 'e he lotu ni 'o lave'i 'a e katokatoa, 'a e kānokato 'o 'ene mo'ui: 'Okú ne lotua ia ke ne a'usia 'a e lāngilangi ko ia na'e 'uhinga ai 'a 'ene hifo ki māmaní; pea lotu ma'á 'ene kau akó, ke fai mai 'e he Tamai 'a honau tauhí mo fakatāpui; pea 'okú ne lotu ma'á e Siasí, ko hono Sino-Hā-Mai, ke nau hoko 'o taha. 'Ika'i ke ngata 'i he'etau 'ilo ai 'a e founga 'o e fai 'o e lotú, kae fakama'opo'opo ai 'e Sīsū 'a hono vā mo e 'Otuá, ko e Foha mo 'ene Tamai, kae pehē ki hono vā mo 'ene kau akó, 'o fakakau atu ki ai 'a e kau muimui kotoa 'o kau ai kinautolu. Mo'oni 'a e munomuna 'a e Faifekau, 'e 'ikai ala fe'unga ha vete ke kākunga mo e nāunau'ia mo e lāngilangi'ia 'o e Lotu na'e fai 'e Sīsú. Ka 'oku mālie 'a e vakai ki he fa'unga 'o e "lāngilangi'" 'i he 'etau Ki'i Amá mo e Lotu 'a Sīsū. Kapau na'á tau kau 'i he kau fanongo ki he'ene lotú 'i he 'aho ko iá, ne tau mei ma'u hala 'o tatau mo e fakatonulea 'o e 'aho ko iá, ki he lea "fakalāngilangi'i" pe ko e "glorify." Kae mahino 'i he tu'a 'o e kolosí pea mo Kālevalé, ko e kole ko 'eni 'a Sīsū, ko e tatau ia 'o e kole na'á ne fai 'i he ngoue 'i Ketisimani, ke ne malava 'o "inu he ipú ni." Tā ko hono "fakalāngilangi'i" 'e fai 'i he kolosí, pea mo e ikuna kāfakafa na'á ne feia 'i Kālevalé. Fēfēé 'a e lotu 'oku tau fai? Na'á 'oku tau mo'ua 'i hono kole 'a e ngaahi me'a ke fai ai hotau "fakalāngilangi'i" 'o tau pipiki ki he faka'uhinga 'a māmaní. Ke fakalahi hotau mafai, pea fakalahi mo fakamo'ui 'a e Siasí / Ngāué, ke tokolahi 'a e kāingalotú, pea lahi mo e Misinalé, pea moe hā fua pe 'a e ngaahi me'a 'okú ne fakasino mai 'a e "langilangi'" 'i he faka'uhinga 'a māmaní. Ka ki he lotu na'e fai 'e Sīsū, ko 'ene kolé ke ne matu'uaki 'a e faingata'a 'o e kolosí kae lava 'ene fakalāngilangi'i e Tamai. Tau kole ki he 'Otuá ke tokoni mai ke tau malava 'o fua 'a e kolosí 'okú ne 'omi ke tau fuá, pe ko e mahamahaki, masiva, li'ekina, pe ko e li'aki 'a hotau kitá, kae hakeaki'i ha taha kehe. 'Oua te tau tuka pe fo'i 'i hono fua 'o e kolosi ko iá, he na'á ne fai hotau lotuá, pea 'oku kei fe'unga 'ānoa 'a 'ene lotú ke ne fakama'anu 'a 'etau fonongá. Tau lotu ke "Fakaivia (kinautolu) 'e he Ngaahi Me'a'ofa Fungani 'a e 'Otuá: Taki 'e

he Laumālie he lotolotonga e Tauha'a 'a e faingata'á" ke tau malava 'o fua 'a hotau kolosí, pea tau fakalāngilangi 'i ai 'a e 'Otuá 'i he 'etau mo'uí.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: 'E Laumālie me'a mai, Afeitaulalo kia au: Tali 'a 'eku feingá ni; Ha'u 'o sila 'i au ma'au; Tāpui hoku 'atamai, 'O ngaohi hao fale ai. 'Emeni.

Pulelulu, Mē 13: Lau Folofola – 1 Pita 4: 12-14; 5:6-11.

Ki'i Ama: 1 Pita 4: 12-13, "Si'oku ngaahi kaungāme'a, 'oua te mou 'ohovale 'i ha'amou fetaulaki mo ha 'ahi'ahi 'oku hangē ko ha'amou fou atu 'i ha afi. Mou fiefia 'i ho'omou ma'u faingamālie ke kātaki 'i ha mamahi 'o hangē ko Kalaisí, koe'uhí kae fakautuutu ho'omou fiefiá 'i he'ene toe foki lāngilangi'ia máí."

Pou 'Ao: Na'e fai 'a e Uluaki Tohi 'a Pitá ki he kakai ne nau ului ki he Lotu faka-Kalisitiané, ka kuo nau movete 'i he ngaahi 'otu fonua 'o 'Esiá Minú. 'Oku hanga 'e he "Talatedú" 'o fakamatala 'i mahino mai ko e 'uhinga 'o hono fai e 'Ipiseli ni ke "fakalotolahi" 'i e kakai kuo nau fehangahangai mo e fakatanga mo e mamahi koe'uhí ko 'enau túí. Na'e fai 'eni 'e he fa'u tohi 'aki 'ene fakamanatu ki he kakai ko iá 'a e Ongoongolelei 'o Sísū Kalaisí, 'a ia 'oku lava ke nau fakatu'amelie ai ko 'ene pekiá mo 'ene toetu'ú, pea mo e pau 'ene toe hā'ele máí." Neongo ko e tohi 'i he 'uluaki senitulí, ka 'oku kei 'aonga pe mo fe'unga mo hotau kuongá ni. Kuo tau tofuhia kotoa pe 'i he fekuki pe fehangahangai mo e faingata'a. Ko e toko lahi 'iate kitautolu kuo te'eki ke tau a'usia 'a e "fehangahangai mo ha fakatanga" 'o makatu'unga 'i he 'etau túí, ka kuo tau 'inasi kotoa pe 'i he 'ahi'ahí, 'o hangē ai 'oku tau "fou 'i ha afi." 'I he fononga'anga 'o e ta'ú ni, 'oku hangē ha "fononga pulumokáu" 'a e tu'u hokohoko 'a e ngaahi tāmāte fakalilifú 'i he ngaahi feitu'u na'e 'ikai ha 'amanaki'e fai ai. Kuo hoko 'a hono fakapōngi 'o e longa'i fānau 'i he ngaahi 'apiakó, ko e konga pe ia 'o e ngaahi me'a 'oku toutou hoko faka'aho pea kuo 'ikai ke toe fu'u fai ha 'ohovale pe ōfofo. 'I he'ene a'u mai ki he uike ua 'o 'Epeleli kuo laka hake 'i he ngaahi tāmāte fakalilifu 'e 160 kuo 'osi fakahoko 'i 'Ameliká ni. 'Oku kei 'i ai pe 'a e ni'ihí 'oku mo'ua he Covid-19 neongo kuo 'osi faka'atā faka-Pule'anga ke foki ki he tu'unga na'e 'i ai e fonuá kimu'a pea too e penitemikí 'i he 2020. 'Oku kei 'i ai pe si'i ngaahi mo'ui 'oku kei mole koe'uhi ko e mahakí ni. Neongo 'a e hangē kuo fai ha foki ki he "nonga" na'e 'i ai kimu'a he penitemikí, kae taumaiā 'e lava ke toe fakafoki mai 'a e ngaahi me'a kuo mole mei he'etau mo'uí 'i he ta'u 'e tolu ne hangē ai 'oku tau "fou atu 'i ha afi." Ko e taimi 'oku tau hanga ai kimui, pea ko 'etau lea pe ia na'e onгона he anovai, "Ko e 'Eiki pe." Fakafeta'i he neongo na'a tau "fou he afi" ka na'e 'i ai 'a e 'Eiki 'o tau kaunga fononga fakataha mo ia. Ko hotau akonaki ia 'i hotau Ki'i Ama ki he 'ahó ni, ke "'oua te tau 'ohovalé," he ko e "'ahi'ahí, 'oku hangē ... ha fou 'i ha afi" ko e nāunau totonu pe ia 'o e hala fononga 'o e Kalisitiané. Me'apango 'oku tau fa'a muia 'a e tala ongoongo hala 'oku fa'a taku, ko e ofi ki he 'Otuá, ko e hao ia mei he faingata'á. Tau tali 'a e fakamanatu 'a Pitá, 'o tau fiefia 'i ha'atau ma'u "faingamālie ke kātaki 'i ha mamahi". Ko 'etau kaungā pilikimi ia mo Sísū, ko 'etau 'inasi i ha konga si'i 'o e mamahi na'e fou ai, pea tau tupulaki ai 'o hiki mei he kelesi ki he kelesi. Tau kau fakataha pe he tautapa ke "Fakaivia (kitautolu) 'e he Ngaahi Me'a'ofa Fungani 'a e 'Otuá: (pea) Taki (kitautolu) 'e he Laumālie he lotolotonga e Tauha'a 'a e faingata'á."

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Lau ne ke tala mai, He taimi mu'a, 'Oku 'ikai ha lafi He faingofua. "Ka ai ha ofi mai Ko e ofi ki ha afi" Kehe ke u lave ai Kiate koe. 'Emeni.

Tu'apulelulu, Mē 14: Lau Folofola – Luke 24: 44-53 ('Aho 'o e Hā'ele Hake).

Ki'i Ama: Luke 24: 44, 50-53, "Ko e kau fakamo'oni kimoutolu ki he ngaahi me'a kuo hokó. Na'e taki atu 'e Sísū 'ene kau akó ki Pētani. Peá ne toki hiki hake hono nimá 'o tāpuaki 'i kinautolu. Pea lolotonga 'ene kei leá, kuo hiki hake ia ki he Langí. Na'e lotu ai pē 'a e kau akó kia Sísū, peá nau toki foki fiefia ki Selusalema. Peá nau ō ma'u pē ki he Temipalé 'o fai 'enau fakafeta'i ki he 'Otuá."

Pou 'Ao: Ko e 'ahó ni 'oku fakamanatu ai 'a e 'Aho 'o e Hā'ele Haké, hili 'a e 'aho 'e fāngofulu mei he 'aho 'o e Toetu'ú. Mo'oni 'a e Himi ne kamata ai 'etau fakalaulauloto 'i he uiké ni, 'oku "mo'usioa pe 'a e kakai," 'i he vakai ki he'ene Hā'ele Haké. 'Oku tau kau 'i he kau mo'usioá, neongo kuo laui senituli, kae hangē 'oku tau kau 'i he kau muimui 'i he hala ki Pētani, 'o tau fanongo tonu ki he'ene folofolá, "ko e kau fakamo'oni kimoutolu ki he ngaahi me'a kuo hokó." Talu ai 'a e hoko 'a e ki'i kupu'i folofola 'a Sísū ko e uki ngāue ki he Kalisitiane kotoa. 'Oku mālie 'a 'ene fongá, he na'e 'ikai ko ha'ane fekau ke nau fakamafola ha me'a na'e te'eki ke nau sio ai mo kau ai ka ko e kau fakamo'oni 'o Kalaisí, ko e kau sio tonu pea na'e hoko 'a e me'a na'á nau sio ai ke ne liua 'a 'enau mo'uí. Ko e kau a'usia 'o e ivi 'o e Toetu'ú, pea mo e ivi 'o e Laumālie Mā'oni'oni pea talu ai 'a e hokohoko seini 'o hono talaki mo hono mo'ui 'aki 'o e ivi ko iá mei he to'utangata ki he to'utangata. Ko e ta'u 'eni 'e uaafa tupu, pea mo e kei tolonga mai 'a e "fakamo'oni" na'e fai 'e he kau muimui 'o Sísū, 'o a'u mai kiate kitautolu 'i he 'ahó ni. 'Io, ko

e koloa `oku hāhāmoloḡia, he kuo laui senituli, pea hangē ha fo`i taiamoni `oku hili `i ha konga tupenu `uli`uli, `a `ene ulo `i he taimi `oku pōpō`uli ai `a e hala fonongá. Ko e talanoa ia `o e `Aho Hā`ele Hakē `i hotau kuongá ni. `Oku kei vilitaki `a e kau muimui `o Sīsū, `a kinautolu kuo nau `usia tonu `a e ivi `o `ene fakamo`uí, ke fai ha ngāue, ko e fakamo`oni “ki he ngaahi me`a kuo hokó,” `o `ikai ke malava `e he faingata`a `oku tau fehangaḡangai mo ia ke ne ta`ofi. He hangē `oku maama makehe ange `a e me`a `oku mahu`ingá `i he kuonga faingata`á ni, pea faingofua, ke li`aki `a e ngaahi me`a na`á tau vivili ki ai, kae tulituli ke tau hoko ko e kau fakamo`oni `o e me`a kuo tau sio tonu ki ai, `o e `ofa ki he `Otuá, pea mo e `ofa ki he kaungā`apí. Tau tali `a e me`a `ofa `o e `aho Hā`ele Hake `oku tau `i ai, `o tau tu`u fakataha mo e kau ako `o e ngaahi kuongá, `o vakai ki he `ene “hiki hono nimá `o fai” hotau tāpuekiná. Pea neongo `a e faingata`a `o e `ahó, `oku tau foki fiefia `o fai ai pe `etau lotu mo `etau fakamo`oni ki he me`a kuo tau sio ki ai. Mo`oni `a e talaloto `a Molitoni `i he veesi faka`osi `o e Himi 611, “E, ke kau kotoa `a e Maamá Hono fakasanisani! Ne ne `ave hotau angá, `Alu e mo ia ki langi. Ko e sino`i tangata, `Oku hā `i langi é, Hanga pe ki ai `a e matá, He fa`ahinga fulipē.”

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Fakalaululoto ki he ngaahi tāpuaki kuó ke `inasi ai `i he `Aho Hā`ele Hake ko `eni, `o fai ai ha`o fakafeta`i peá ke hoko ai pe ko hono fakamo`oni.

Falaite, Mē 15: Lau Folofola – Ngaue 1: 6-14.

Ki`i Ama: Ngaue 1: 14, “Na`e fa`a lotu fakataha `a e kau `apōsitoló. Pea na`e fa`a kau ai e kau fefiné, mo Mele `a e fa`ē `a Sīsū, pea mo e ngaahi tehina `o Sīsū” (*Taulua*).

Pou `Ao: Kuo Hā`ele Hake `a Sīsū pea foki `a e kau akó ki Selusalema ki he ki`i loki `i `olungá. Neongo `oku `ikai ke fakalau `a e taimi mo e houá `i he `etau lēsoni, ka `oku mahino ko e teuaki `eni ke hopo `a e la`ā fo`ou, `i hono fanau`i `o e Siasí. Na`e puli kiate kinautolu, kae mahino kiate kinautolu ko e talanoa `eni `o e Penitekosi, pea `e `ikai fuoloa mei heni, kuo hifo `a e Laumālie Mā`oni`oni, kuo fanau`i `a e Siasí. `Oku faka`ilo mai `e Luke `i he Ki`i Ama `o e `ahó ni, “Na`e fa`a lotu fakataha `a e kau `apōsitoló.” Ko e ki`i sētesi `oku ngali mele mo ngofua `o `ikai fakatokanga`i `i he hiki tohi `a Luké, ka `oku mo`oni `a e lea Tongá, “ko e si`i `a ma`anga ika maka.” Na`e puli kiate kinautolu, ka na`e hoko `a `enau fa`a lotú, `i he lau `a e taha `o e kau faiako Tohitapú, ko e ivi faka-mā`uli, ke tokoni ki hono fanau`i mai `o e Siasí. Pea telia na`á tau ma`u hala `o fakakaukau na`e `uhinga `a hono fokotu`u `a e Siasí koe`uhi ko e fa`a lotu `a e kau apōsitoló, tuku ke fakakau atu `a e taha `o e ngaahi fakatonulea faka Teolosia ki he lotú. Ko e lotú ko `etau `unu`unu atu ki he fu`u ivi mālohi taha `i māmaní, ko e `ofa `a e `Otuá. Pea uki ai kinautolu `i he Ki`i Ama `o e `ahó ni ke tau fa`a kumi ke ofi ki he fu`u ivi mālohi ko iá. `Oku fakamahino mai `e he Ki`i Amá, neongo ko e lotú `oku fai faka fo`ituitui pē, ka `oku mahulu hake `a e ivi `oku ma`u `i he “fa`a lotu fakatahá.” Fakafeta`i na`e hoko `a e faingata`a `i he mo`ui `a e kau apōsetoló, ko e me`a na`á ne teke kinautolu ke nau fa`a lotu. Fēfē `a e fononga `oku tau fai? `Oku tau lolotonga fononga`ia `a e taimi `o e faingata`a fakasosiale koe`uhi ko si`otau ngaahi `ofa`anga `oku te`eki ai ke nofo fonua pea `oku tailitili pe he ngaue `a e ICE pea mo hono tala kinautolu `e he kaungā pilikimi. `Oku te`eki ke mahino e tu`unga faka`ekonomika koe`uhi ko e tau `oku hoko he va `o Iran, `Isileli mo `Amelika ni. Kuo fehangaḡangai e kau kalisitiane fakalotofale pe koe`uhi ko e tau pea mo e vā `o Palesitini Trump pea mo e Tu`i Tapú. `E`eke `e he kau ta`e tui `Otuá pe `oku `aonga fēfē `a e lotu `a e kau tuí, `i he taimi `oku kauhala kehekehe ai pe `a e kalisitiane `i he poupu mo e fakaanga ki he tau. `Oku kei ngāue mai `a e fu`u ivi mālohi taha `i māmaní `i he taimi `oku tau lotu ai, `o fakapulupulu kinautolu `aki `a `ene nongá; peá na`á mo kinautolu `oku fou `i he faingata`a `oku mahulu haké, `oku nau ma`u `a e ivi fe`unga, ke nau malava `o matu`uaki `a e faingata`á. Ko hotau fatongiá pe ke lotu `o hangē ko e talaloto `a e Toketā he Himi 629, “Lotu kāinga `o `oua e fiu, KO e `Eiki `e tali hū. `Oku ofi `a `Atonai, Ho`omou kole `e fakaai ... Lotu kāinga `o ta`etukua! Tui ai pe ki he `Otuá! Pau ke mole he me`a kotoa, Kae tu`uma`u pe`a Folofola.”

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Lotu kāinga he me`a kotoa, Ko Sihova `e fanongoa. Faingofua pe faingata`a, Lotu ai pe `o ta`e tala`a. `Emeni.

Tokonaki, Mē 16: Lau Folofola – Sione 17: 1-11

Ki`i Ama: Sione 17: 11b, “E Tamai Toputapu, ke ke tauhi `a kinautolu ni `i ho huafá, `a e huafa ne ke tuku kiate aú, koe`uhi ke nau taha, `o hangē ko kitauá” (*Molitoni*).

Pou `Ao: `Oku lotu mai a Sīsū ma`atautolu. `Oku fakakau hotau hingoá `i he lisi `o e Fiema`u Lotú pea `oku tāu pe ke tau fakafeta`i mo fakamālo`ia e `ofa hulu fau kuo fai `e Kalaisi ma`atautolu. `Oku tau hiva fakataha pe mo e fānau `i he`enau ki`i hivá, “*Jesus loves me this I know for the Bible tells me so.*” (“Oku `ofa`i au `e Sīsū, `oku ou `ilo ia; he `oku tala mai `e he Tohitapú). `Oku fakamanatu mai `e hotau Ki`i Ama ko e `ofa `a Kalaisi na`a tau toloto

monū'ia pe ai talu mei he 'aho 'o hotau fānau'í pea 'oku 'ikai ha taimi 'e 'osi ai. Na'a mo e maté, 'oku fakamo'oni mai 'a Paula he'ene 'Ipseli ki he kakai Lomá 8: 37-39, 'oku 'ikai ha me'a te ne lava ke motuhi kitautolu mei he 'ofa 'a Kalaisi 'o a'u ai pe ki he maté. Na'e 'osi 'afio'í pe 'e Sīsū ko 'ene 'ofa pe te ne lava ke fakatahataha'í 'ene kau Akó 'i he lotolotonga 'o ha māmani 'oku teuteu 'aki 'a e tokehekehe mo e mavahevahé. Na'e 'ikai ke misi 'a e kau akó 'e lōlōlahi e mangamanga'í vai 'e tafe ai 'a e lotu faka-Kalisitiané pea 'i he'ene tuku'au mai 'o a'u ki he senituli 21 kuo toe fihitu'u ange e ngaahi manga'í vai ko iá. Ko e 'ata totonu eni 'o e Siasi faka-māmani lahi pea 'oku tau fakafeta'í he 'oku kei a'u mai pe 'a e kole na'e fai 'e Sīsū, 'i he kuonga kuo lahi ange ai 'a e mapakipaki 'a e Siasi. Hangehangē 'oku toe faingata'a ange 'a hono ngāue'í 'o e "tahá." Kae mālie 'a e fakalea 'a Sioné, "Malu'í kinautolu 'aki ho huafá ... koe'uhí ke nau taha, 'o hangē pē ko 'eta tahá." Tā 'oku 'ikai ke makatu'unga 'a e tahá 'i ha ngāue 'e fai pe fakatupu 'e he tangata / fefine, ka 'oku makatu'unga 'a e tahá 'i he huafa 'o e Tamai Mā'oni'oni. Ko e tahá pe ko e *unity*, ko e nāunau toputapu ia 'o e Tolu Taha'í 'Otuá, pea kuo kakato mo lava 'a hono ngāue'í. Ko e kole 'a Sīsū ke kei malu'í 'e he Tamai 'a e koloa ko 'ení, ke kei 'inasi ai 'a 'ene kau akó. Hangē 'oku toe vivili ange 'a e fiema'u 'o e lotu na'e fai 'e Sīsū 'i he kuongá ni pea mo e ngaahi tokehekehe 'okú ne tu'utu'unia hotau māmaní. Ko e uki ia 'oku fai 'e he Ki'í Ama 'o e 'ahó ni, 'o tatau ai pē, pe ko e manga'í vai fē 'oku fai ai 'etau kumi mo'uí, ke tau vivili atu 'o fakalaka 'i he ngaahi me'a 'okú ne faka faikehekehe'í kitautolú, ke tau a'usia 'a e me'a kuó ne 'osi teuteu mai pe ke tau 'inasi aí; ko 'etau taha 'i hono huafá. Tauange ke tau mata'ā'ā ki hono fakasio 'a e 'imisi 'o e 'Otuá, 'o hono huafá, 'iate kinautolu 'oku kehe 'enau tui, Siasi, tokāteline, tukufakaholo, lanu, lea mo e hā lua pe 'a e ngaahi me'a 'okú ne faka faikehekehe'í kitautolú. Na'e 'afio'í lelei pe 'e Sīsū 'a e kehekehé ka na'e kei lotu pe ke taha 'a hono kau muimu'í 'i he 'ofa tatau pea mo ia 'okú ne 'ofa 'aki mai kiate kitautolú. 'Ofa ai pe ko ia 'okú ne fakakau ai kitautolu 'i he'ene lotú. Tauange ke tau tali 'a e koloá ni, 'o fai 'aki 'a 'etau fononga 'i he māmani tokehekehe 'oku tau mo'uí aí.

'Ānau, Lotu mo e 'Aukai: 'Eiki tokoni'í au keu kumi ma'u pe ki he "taha" 'a e 'Afioná. 'Emeni.

Sāpate, Mē 17: *Sāpate Hā'ele Hake. (Lanu Hinehina pē Koula).*

Lēsoni: Ngaue 1:1-11; Saame 47; 'Efeso 1: 15-23; Luke 24: 44-53.

Mōnite, Mē 18: Lau Folofola - 1 Kolinito 12: 3b-13.

Ki'í Ama: 1 Kolinito 12: 11, "Ka ko e me'a kotoa pē ko iá, ko e ngāue 'a e Laumālie pē taha ko iā, he'ene tufa kehekehe ki he kakai takitaha, 'o fakatatau ki hono finangaló."

Pou 'Ao: 'Oku tau fakalaululoto 'i he taha 'o e ngaahi lēsoni na'e mahu'inga ki he tala-'Otuá 'a Paulá; 'i hono faka'ulu 'e he kau liliu Folofolá, "Ko e ngaahi ivi fakalaumālie." Kapau tau vakai ki hono puipuitu'a 'o e faiaiko na'e fai 'e Paulá, 'oku mahino na'e 'uhinga 'a 'ene lave'í 'a e ngaahi me'á ni, koe'uhi ko e ngaahi faingata'a ko ia ne fehanganagai mo ia 'i he fakafahafaha'í 'a e kāingalotú. Na'e hoko 'a e ngaahi koloa fakalaumālie ne nau 'inasi aí ko e me'a ke nau kē ai pea nau fakavahavaha'a ai. Na'e mo'ua 'a e kau Kolinitō 'i he me'a pe 'oku tau mo'ua ai 'i he kuongá ni-'oku tau fakakaukau ko e koloa pe ivi fakalaumālie kuo tau ta'imālie aí ko 'etau me'a. Ko e ivi, koloa pe ko e mafai faka-laumālie kuo tau 'inasi aí ko e me'a 'ofa 'a e 'Otuá kuo fakafou mai 'i he fa'ahinga 'o e tangatá, ke fakahoko 'aki 'a e fingangalo 'o e 'Otuá pea ke hoko mai ai hono Pule'angá ki māmani. 'I kai ko ia pe, ka 'oku tau fa'a ma'u hala 'o fakakaukau 'oku makatu'unga 'a 'etau malava 'o fakahoko 'a e finangalo 'o e 'Otuá 'i hotau ivi mo e poto fakafō'ituitui fakatangata. Neongo 'oku tau hoko ko 'ene me'angāue, ka 'oku 'ikai 'aupito ke makatu'unga 'a e ivi fakalaumālie kuo foaki 'e he 'Otuá 'i hotau poto fakatangatá. Tau vakai kia Mōsese, ko e tangata na'e "ikai ke poto he leá," 'i he 'ene lau 'a'aná. Ka na'e malava 'e he Laumālié 'o fakalea mo fakavia 'aki 'a e le'o afea 'o malava ai 'o fakahoko 'a e ngāue na'e finangalo 'a e 'Otuá ke ne fakahokó. Ko e taimi pe 'oku tau talanoa ai ki he ngaahi ivi fakalaumālie kuo fakateunga 'aki 'e he 'Otuá 'a 'ene me'a fakatupú, pea 'oku mahu'inga ke tau fakapapau'í ko e talanoa ki he ivi, mafai mo e lāngilangi 'o e 'Otuá - 'oku 'ikai ko e talanoa kia koe pe ko au. (*It is not about me or you*). Ko e fa'ahinga a'usia ia na'e fiema'u ke ne liliu 'a e fakafa'afa'ahi pea mo e fakavahavaha'a 'i Kolinitō pea 'oku kei fiema'u 'i he kuongá ni. He ko e ngaahi ivi fakalaumālie kotoa pe, ko e me'a'ofa pea 'oku tufa 'e he Laumālié ki he tokotaha kotoa pe ke fakahoko 'aki 'a e finangalo 'o e 'Otuá, 'o 'ikai ko e me'a ke te me'angāue hala 'aki. Tauange ke tau fakamo'oni ki he siate folau 'o e mahiná ni, 'o fakapapau'í 'oku "Fakaivia 'e he Ngaahi Me'a'ofa Fungani 'a e 'Otuá: Taki 'e he Laumālié he lotolotonga e Tauha'a 'a e faingata'á." Pea tau tulituli ke hunuaki 'a e ngaahi mafai mei he 'Otuá, 'aki 'a e anga'ofa, mālohi mo e valoki. (2 Timote 1:6-7). Pea mālie, he 'oku tau toki sio tonu ai 'o mahino kiate kitautolu 'a 'etau fengāue'aki mo e Laumālié ke fakahoko 'a 'ene fekaú 'i māmani. Pea ko e toki mata'ikoloa ia 'oku fungani haké.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘Hā`ele mai ‘o fakamaama, ‘A homau ngaahi ongo`anga; Ha`u ‘o lilingi pe ho ‘ofa, ‘I homau ‘atamai kotoa; ‘O ngaohi ke malohi pe, ‘a e vaivai homau laumālie. ‘Emeni.

Tūsite, Mē 19: Lau Folofola – Saame 104: 24-34.

Ki`i Ama: Saame 104: 24, “Hono `ikai ko e fu`ufu`unga me`a ho`o ngaahi ngāue, `e Sihova! Pea ko e potu kuó ke ngaohi `aki hono kotoa. `Oku fonu `a māmani `i ho`o koloa.”

Pou ‘Ao: `Oku kei hoko atu pe `etau fakalaululoto `i he ngaahi me`a`ofa `a e `Otuá `okú ne foaki `o tau inasi ai, `o hangē ko ia ne tau lave ki ai `aneafi. Ko e me`a`ofa ko iá `oku hā sino `i natula, `okú ne fakamatala`i `a e ngaahi ngāue fakafo `a e `Otuá. Ko e Saame `oku tau fakalaululoto ai `i he `ahó ni, `oku tokanga ai `a e fa`u Saamé ke tala `a e lahi, mafai, lāngilangi, potu, fakafo mo e ta`emahakulea `o e `Otuá `o fakafou he`ene Fakatupu `o e ngaahi langí pea mo māmani. `Oku toki faka`auliliki `e he fatu Saamé `a e ngaahi ngāue `a hono nimá, `a `ene fokotu`u e maamá hangē ha pulupulú, peá ne folahi e langí `o hangē ha tatau, `a `ene fakatupu `a e ngaahi fetu`u `e laui piliona `oku mafola he sōtiaká. Peá ne fakamahino mai kuo `osi tuku ki he me`a kotoa `a `ene tefito`i ngāue pea `oku nau kei lāngilangi fua pē `o fai `a e ngāue kuo vahe ki he me`a taki taha. `Io, `a e tētē he vavā `a e ngaahi `aó `o tali fekau ki he angí `a e matangi `i he etimosifia; `a `ene fakatupu `a e lou`akaú mo e mohukú ke vala `a e fonuá, peá ke teunga`aki `a māmani. `Okú ne manatua foki `a e fanga manú mo `enau fiema`ú, lēveni mo e fanga misí, `okú ne `ange ha `anau kiki. Peá na`a mo e laione fekaí `oku `ikai ngalo ai. Na`e fakatokanga`i `e Toketā Molitoni `a e taumama`o `o e ngāue `a e to`ukupu `o e `Otuá peá ne fakama`opo`opo e kongá `ene a`usia ko ia he Himi 545:4, “`Okú ne fakateunga `a e lile `o e vao, Me`akai he manupuna `oku `ikai ke ngalo, `Inasi `ene tufá `a e lango mo e he`e, Kae huanoa kitaua si`ene fanga pele.” Ko e fakamahino eni kiате kitautolu fa`ahinga `o e tangatá, ko kitautolu ia `a e Kalauni Siueli `o `ene Fakatupú, pea kapau `okú ne tokangaekina `a e `inisekité, pea huanoa ai kitautolu ko `ene fanga pelé. Kae mahulu atu `a `e fengāue`aki `a ene me`a fakatupú ke fakatupulekina a e mo`ui `a e tangatá mo e fefiné. `Oku tau mo`ui `i he māmani `oku fetulituli`i hono kau potó mo hono kau ma`u mafai ke ngaohi ha ngaahi me`a mahu`inga pea aofangatuku hono mālohí. `Oku `amanaki `e lahi hake `i he \$1 tiliona `e fakamole `e Amelika ki hono langa mo e ngaohi ha ngaahi naunau me`a tau `i he ta`u 2026. Ko e taumu`a o e ngaahi nāunau ko eni ke faka`auha mo tāmāte kakai. Tau kau fakataha mo e fatu Saamé `o vikia `a e fu`u ivi mo e fu`u potu `o Sihová pea tau fakamālō`ia ha fu`u `ofa pehē, he `okú ne fakateunga kotoa ke hakeaki`i `a e tangatá mo e fefiné. Mo`oni fau `a e Punaké: “`Oku hā fo`ou ho`o `ofa `I he `aho fua pe. `A`ahi ki he me`a kotoa Ke fakatu`umālie. Si`o `ofa`anga é, Tangata lotu Tohitapu, lama hono toupuva`e mo tauhi hono lau.”

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Tuku ho fakamālō `e `Otuá ke fai `e he me`a mo`ui kotoa pē, mo e ngaahi to`utangatá, pea ke `o`ou ai pē, `a e kolōlia mo e lāngilangi, `o lauikuonga pea ta`engata. ‘Emeni.

Pulelulu, Mē 20: Lau Folofola – Saame 104: 24-34, 35b.

Ki`i Ama: Saame 104: 35b, “Hoku laumālié, ke ke fakafeta`i kia Sihova. Halelu`ia!”

Pou ‘Ao: Ne tau vakai `aneafi ki he fu`u nāunau `o e to`ukupu fakatupu `o e `Otuá. Pea mo`oni `a e tālafili `a e fatu Saamé, “*Te u totongi fēfē kia Sihova `a e fu`u hulu `ene `ofa kia kita?*” (Saame 116:12). Ko e `ahó ni, `oku tali mai `e hotau Ki`i Amá, `o `ikai ke fokotu`u mai ha fu`ufu`unga ngāue, pe ko ha fakakaukau `oku fakatuputupulangi. Ka ko e fekau `oku mahino pea loloto. `Oku `ikai ko ha talanoa pe `oku lau pe ko ha hiva `oku he`aki, ka ko e tefito`i ngafa `o e laumālie (soul) ke fakafeta`i ki he `Otuá. Pea ka tonu ia, pea `e tonu `a e toenga `o e mo`uí. Na`e `i ai `a e tangata fa`a na`e feinga ke faama`i `ene kongá kekelele na`e pakukā koe`uhi ko e lahi `o e fa`ahita`u la`ala`ā. Ko e lahi `ange `a `ene feingá, ko e si`i ange ia `a `ene utu ta`ú. Na`e a`u `o `ikai ke toe `i ai ha kekelele lelei, pea `auha mo `ene ki`i seniti na`e fakahū `i he feinga ke fakalele`i `ene ki`i faamá. Na`e fakautuutu `ene loto mamahi mo e hanú, pea tukuaki`i e `ea, kaungā`api `o a`u ki he `Otuá, ki he `uhinga na`e `ikai ai sia`a `ene faamá. Ko e motu`a kalisitiane `o kei ma`u lotu pe mo tauhi hono ngaahi fatongia fakalotu ka ko hono mo`oní, kuó ne li`aki `a e `Otuá. Na`e lotu hono ngutu, kae mama`o `aupito hono lotó mei he `Otuá. Pongipongi `e taha kuo fakalea atu `a e ki`i tangata`eiki: “`Okú ke lotu ki he `Otuá ke ne liliu e tu`unga `oku `i ai ho`o ngoué mo ho`o faamá, kae mahalo `oku feinga mai `a e `Otuá ke ne liliu `a e tu`unga `oku `i ai e tokotaha faamá.” Neongo na`e tau hala `a e leá ki ai, ka na`e a`u tonu ki hono lotó, pea `ikai ke ne lava `o ma mohe. Ko e ma`a hake pe `a e pongipongi, na`á ne tu`u `o hū ki tu`a `o vakai ki he fonuá `a `ene pakukā mo lalá. Fokifā pe `a `ene tu`ulutui ki he kekelele, ngalo `a e lāungá, hanú mo e `uhingá, kae tangi ki he `Otuá: “`Otuá, `e tatau ai pē, pe `e toe mo`ui `a e kekelele ni pe `ikai, pea neongo `a e `ikai keu mahino`i `a e fa`ahita`u faingata`á ni, ko `eku mo`ui, `oku `a`au” Peá ne lea`aki `a e ngaahi ngaahi lea `o e Ki`i Ama `o e `ahó ni, `o `ikai ke lea `aki pe, kae fakamo`oni ki ai hono lotó: “Hoku laumālié, ke ke fakafeta`i kia Sihova.” Na`e `ikai ke `i ai ha me`a fakafo ia `e hoko `i he momēniti ko ia. Na`e kei

fefeka pe 'a e kelekelé, pea kei mole pe 'a 'ene senití. Ka na'e 'i ai 'a e me'a fakaofa ia na'e hoko 'i hono lotó mo hono laumālié: na'e fakatonotonu hono laumālié ke fakafoki ki he tu'unga totonu. Na'e liliu ai 'a e founa 'o 'ene ngāué, 'o 'ikai ke makatu'unga 'i he 'ita, ilifia, mo e puputu'u, kae fakataumu'a ki he lelei 'oku toka 'i he tui 'Otua, neongo na'e te'eki ke sio ki ha liliu. Na'e hangē na'á ne toe mo'ui fo'ou, 'o toe 'ofa 'i he 'ene ki'i ngaue, fetauhi'aki mo e kaungā 'apí, pea tauhi lelei 'a 'ene kau ngāué. Na'e 'osi 'a e ngaahi uike pea toki tō 'a e 'uhá, ka na'e 'osi kai mana pe 'a e faamá ia – na'e toki liliu pe 'a hono 'ātakai 'o tupulekina faka 'ekonomika, ka na'e 'osi liliu 'a 'ene mo'ui, 'o makatu'unga 'i he liliu hono lotó mo hono laumālié. Ko e fakafeta'i 'a e laumālie ki he 'Otua ko e foaki mo e tukulolo kakato 'a e mo'ui.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: `Eiki neongo ko e hā, Pule 'a au 'oku fu'u e'a. Teu 'ahi'ahi ke talia Ke fai ho finangaló ia 'Emeni.

Tu'apulelulu, Me 21: Lau Folofola – Sione 7: 37-39.

Ki'i Ama: Sione 7: 37, "Pea ko `eni `i he `aho faka`osi `o e katoangá, hono `aho lahi, na'e hanga `a Sīsū `o tu`u `o ne kalanga `o pehē, `Ka ai ha taha `oku fieinua, ke ne ha`u kiate au `o inu."

Pou 'Ao: 'Oku 'ave kitautolu 'e hotau lēsoni `o e `ahó ni ki he katoanga fakafiefia taha he ngaahi tolu`i katoanga lalahi ne fakahoko `i Selusalema he ta`u kotoá, ko e Katoanga Fale-lou`akau pe ko e Katoanga Tapanekalé. Na'e nofo tēniti e kakai pea fai ai `e he mātu`a e talatalaifale `o `enau fānaú ki he fakaofa `a hono tauhi `e he `Otuá `enau fanga kuí he ta`u `e fāngofulu he toafá. Ne fakamanatu ai `a hono taki kinatuolu `e he Pou Afí he po`ulí mo e Pou `Aó he `ahó, fafanga kinautolu `aki `a e mā mei he langí pea mo fakainu `aki e vai mei he maká. Ko e taimi kotoa pē ne nau fie inua ai `i he toafá, na'e ma`u `a e vai ke nau inu. Na'e te'eki 'aupito ke nau fieinua 'o 'ikai ke ma`u ha vai. `I he `aho faka`osi `o e katoangá, pe ko hono "aho lahi," `oku haha`o `a e fu`u kakai mo e kau taula`eiki, pea to`o `e he taula`eiki `a e `ai`angavai `e ua, kuo `osi fakafonu uaine `a e taha, pea ko e taha kuo fakafonu `aki `a e vai pea mei he vai `o Sailoamé, `o ne huhua `i he loto`ā Temipalé, ko hono fakamelomelo `o e `aho `e hifo ai `a e Laumālie `o tafe ko e vai mo`ui ma`á e fa`ahinga o e tangatá. Ko e me`a na'e fakamelomeló, ko eni ia kuo hoko `i he Ki`i Ama `o e `ahó ni: "*Ka ai ha taha `oku fieinua, ke ne ha`u kiate au `o inu.*" Kae kakapa `a e Folofola `a Sīsū ke fakamahino `oku `ikai ko e kei talanoa `eni ki he vai ke fakanonga `a e fieinua faka-matelié, ka ko e vai "e tafe atu mei hono manavá ha ngaahi vaitafe `o e vai mo`ui." He ko hai `oku ala `afio `i he "manavá" ka ko e Laumālie Mā`oni`oní. Ko e talanoa fungani `eni `o e Penitekosí `oku tau fakamanatua `i he uiké ni – ko e fie hifo `a e 'Otua ko e Laumālie Mā`oni`oní `o fale `i he loto `o e tangatá mo e fefiné. Pea mālie he ko `ene hā`ele mai ke "tafe hangē ha vai tafé" `o `ikai ko e Laumālie nofo loto pē, ka ko e Laumālie `oku tafe ki tu`a ke liliu ai `a māmani. 'Oku makatu'unga heni `a e fai tu`utu`uni `a e Kosilio `a e Kau Pisope `o e UMC ke fakataumu`a `a e Kaveinga Ngāue `a e Siasi: "*The United Methodist Church forms disciples of Jesus Christ who, empowered by the Holy Spirit, love boldly, serve joyfully, and lead courageously in local communities and worldwide connections.*" 'Oku fa`u `e he Siasi Metotisi Fakatahatahá ha kau tisaipale `a Sīsū Kalaisi `a ia, `oku fakaivia `e he Laumālie Mā`oni`oní ke nau `ofa mālohi, ngāue fiefia, mo taki loto-to`a `i he ngaahi komiuniti fakalotofonuá mo e ngaahi fehokotaki`anga fakamāmani lahi." 'Oku lave`i `e he kaveinga ngāué `a e mahu`inga ke hā e fua lelei `o e Laumālie Mā`oni`oní `i he kau tisaipale `a Kalaisí. Tauange ke pehē `e tau tulituli ke hā sino `a e fua `o e Laumālie Mā`oni`oní `i he `etau mo`ui.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Ha`ele mai `o fakamaama, `A homau ngaahi ongo`anga; Ha`u `o lilingi pe ho `ofa `I homau `atamaí kotoa. `O ngaohi ke malohi pe, `A e vaivai homau laumalie. Emeni.

Falaite, Mē 22: Lau Folofola–Ngaue 2: 1-21.

Ki'i Ama: Ngaue 2: 1-3, "PEA `i he hokosia `a e `aho Penitekosí, `oku nau tefua `i ha potu `e taha. Pea fakafokifā na'e hoko mei he langí ha me`a, `o hangē ko e mumuhu `o ha fu`u tu`oni matangi `oku tō maí, pea na'e fā`ofale `i he loki na`á nau nofo ai. Pea na'e hā, kiate kinautolu ha ngaahi `elelo hangē ha afí, `o mavahevahe, `o nofo hifo kiate kinautolu takitaha."

Pou 'Ao: 'Oku fakamanatua `i he ngaahi Siasi faka-Kalisitiane kotoa pe `a e Penitekosí `i he uiké ni. Ko e taha`i katoanga `i he mo`ui `a e ngaahi Siasi Kalisitiané, he ko e `aho fakamanatu `eni `o e `aho fā`ele`i `o e Siasí. Kuo laulau senituli `a hono faka`ilonga`i `ehe Siasí `a e `aho Katoanga `o e Penitekosí; ko e `aho `oku tala ai `a e fu`u ivi `o e lotu faka-Kalisitiané, `o fakasino `i he hifo na'e fai `e he Laumālie Mā`oni`oní. 'Oku `ulungaanga `aki `e he ngaahi Siasi lahi `a e `aho Penitekosí ke fakakakato `a e katoanga fiefia `i he lotofale `o e Siasi, ko hono fakamanatua `a e hoko mai `a e Siasi ko e Sino-Hā-Mai `o Kalaisi. Kae hangē `oku mōlia `a e fiefia mo e fai

kātoangá ‘i he ‘etau vakai ki he tūkunga totonu ‘oku fononga ai ‘a hotau māmani he ‘ahó ni. ‘Oku lolotonga tau ‘a Amelika mo *Iran*, pea uesia ai ‘a māmani kotoa. ‘Oku hangē ha talanoa me’a noa ‘a hono he’aki ‘e he kau Takí ‘a e ngaahi lea hangē ko e “faka’auha ‘a e sivilaise mo e fonua kakato” (*destroy a whole civilization*). ‘Oku hangē ‘oku ‘ikai ke ‘i ai ha mahu’inga ‘o e mo’ui ‘a si’i kakai nofo muli mai ki he fonuá ni; kuo mate ‘a e toko 46 ‘i he malumalu ‘o e va’anga ngāue ‘o e Pule’anga ‘oku ‘iloa ko e *ICE*. ‘Oku tangi lau’aitu ‘a e fu’u tokolahi fau ‘i he mole ‘o e fānau, tamai, fā’ē, mo e ngaahi kupu ‘o e fāmili ‘i he fakato pomu ‘oku fai ‘i he ngaahi fonua lahi. ‘Oku mo’oni ‘a e talaloto ‘a e Punaké: “‘Oku ‘i ai si’i a tangi ‘I he ‘ū fonua kotoa Ki ha taha mafi ke tokoni. ‘Oku kei fai pe ‘a e fakamo’ulaloo, ‘Oku kei mālohi pe ‘a e kovi. Ko e tangi e ‘a māmani, ‘Eiki, ‘Eiki, foki mei he langi!Fuoloo ‘emau nofo ‘o talitali atu, Afē nai te ke toe ha’u.” ‘Oku mahu’inga ‘a e puipuitu ‘a ‘o e talanoa hotau lēsoní mo e ‘aho fakamanatu ‘o e Penitekosi. “I he hokosia ‘a e ‘aho Penitekosi, ‘oku nau tefua ‘i ha potu ‘e taha” Na’e kei mamafa pe ‘a e māvae ne nau fai mo ho nau takí. Pea na’e kei ‘a’ahu ‘a e pule fakakautau ‘a e Pule’anga Loma. Na’á nau kei fu’u manavahē mo puputu’u ‘i he’enua vakai ki he tūkunga ‘o e ‘ahó. Kae “fakafokifā na’e hoko mei he langi ha me’a, ‘o hangē ko e mumuhu ‘o ha fu’u tu’oni matangi ‘oku tō mai, pea na’e fā’ofale ‘i he loki na’a nau nofo ai. Pea na’e hā, kiate kinautolu ha ngaahi ‘elelo hangē ha afi, ‘o mavahevahe, ‘o nofo hifo kiate kinautolu takitaha.” Na’e hoko kotoa ‘a e ngaahi me’á ni ke liliu ‘a e ta’au ‘o e ilifia mo e fakapo’uli ki he mālohi mo e maama ta’engata. Tā ko e koloo ta’engata ia na’e hifo ‘i he ‘aho Penitekosi, pea Siasi ai ‘a e Siasí. ‘E kei hoko pe ‘a e faingata’á mo e mamahi ‘i māmani, ka ‘oku fakasino ‘e he Siasí ‘a e ‘amanaki lelei mo e fakatu’amelie ‘i he potu kotoa pe, ‘i he taimi kotoa pe, ki he kakai kotoa pe. Ko e faingata’á ko e kongá pe ia ‘o ‘etau mo’ui faka’ahó, kae hokomai e Penitekosi ko hotau fakai via ke tau fou ta’e teteki ai pe hala fononga mo e Laumālie Mā’oni’oni.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Ha’u ko e lupe ‘o’ofaki Ho Siasi ‘i lalo ni; Poupou mo fakana’a ki ai, Tauhi mo Taukapo’i. ‘Emeni.

Tokonaki, Me 23: Lau Folofola – Ngaue 2: 1-21.

Ki’i Ama: Ngaue 2: 16b-17, “Ka ko eni ia na’e folofola’aki ‘i he palifita ko Sioelí; ‘Oku me’a mai ‘a e ‘Otuá, Pea ‘e hoko ‘o pehē ‘i he kuonga fakamuí, te u lilingi ha me’a mei hoku Laumālié ki he kakano kotoa pē; pea ‘e toki palōfisai ‘e homou ngaahi fohá mo homou ngaahi ‘ofefinē pea ko e talavou ‘omoutolú te nau mata vīsone, pea ko e mātu’a ‘omoutolú te nau fa’a misi.”

Pou ‘Ao: Te tau fakamanatu mo faka’ilonga’i ‘a e Sāpate ‘o e Penitekosi ‘apongipongi; pea te tau saame ‘aki ‘a e ngaahi tala mālie ‘o e Penitekosi: “Tō hifo ko e fu’u matangi, Hangē ko Penitekosi, ‘O ‘omi ha ‘elelo afi, Ke mau fa’a lea mālohi.” Fakafeta’i he ‘oku kei a’u mai pe ‘a e fu’u matangi na’e tō ‘i he kuonga mu’á ‘o tau ‘inasi ai. Ka ko e laumālie ‘o e Penitekosi ‘oku ‘ikai ke ngata pe ‘i he ngaahi hiva mālie mo e malanga mālie ‘o e falelotu pe ko hono ngaahi kupu’i lotu mamafa mo māfaná. ‘Oku ‘ikai ko e kātoanga pe mo e fakamanatu, ka ko e fakamo’oni fakafu’ituitui. “Teu liling ha me’a mei hoku Lamālié ki he kakano kotoa pe.” Oku ‘i ai ‘a e ngaahi me’a mahu’inga ‘oku fakamanatu mai ‘e he Penitekosi. Ko e ‘uluaki, ‘oku ‘afio ‘a e Laumālie Mā’oni’oni ‘iate kitautolu. ‘I he’ene pehē, te tau malava ‘o fakahoko ha fanga ‘ki’i momēniti faka-Penitekosi ‘i he ‘etau mo’ui faka’ahó, ke fakasino ai ‘a e koloo na’e ‘inasi ai ‘a kinautolu na’á nau kau ‘i he ‘uluaki ‘aho Penitekosi. ‘Oku ‘ikai ke ‘i ai ha taimi ‘e hala ai pe tomui ai ‘a ‘etau tautapa faka’aho ke afe mai ‘a e Laumālie Mā’oni’oni ‘o nofo’ia ‘a hotau lotó. “Tatali mai Si’i Laumālie, ‘oua ‘e ha’aki hiki atu, fai pe ho’o taú, kātaki pe, ‘O ‘oua tuku ai pe au!” Ko e fa’ahinga a’usia ‘eni te ne liliu ‘a e ta’au ‘o e ‘ahó – te ene liliu ha fefusiaki fakaeloto ‘okú te mo’ua ai, pea a’u mai ‘o liliu ha talanoa ‘oku faingata’a. Te ne fakamaama ki he fai tu’utu’uni ‘oku fiema’u ke te fakahoko. Te ne fakatonutonu ‘a hoto lotó ke te mavahe mei he ‘afungí mo e momole’olunga, ‘o fakatokanga’i ko e lelei kotoa pe, ko e foaki. ‘Oku toe fakamanatu mai ‘e he Penitekosi ‘oku ‘ikai ke tau fononga toko taha ‘i he hala fononga ‘o e mo’ui. Neongo ko e kakai tui kitautolu ‘oku tu’u ‘a ‘etau ‘amanaki ‘i a Sīsū, ka ko e tangata, ko e me’a vaivai, pea ‘oku mahino ‘aupito ‘a e fiema’ú ‘i ha kaungā fononga ‘i he hala fonongá. ‘Oku ‘ikai ke ‘i ai ha to’a ‘e tu’u toko taha. Na’e ‘ikai ke tu’unga ‘a e ‘aonga ‘a e Penitekosi pe ko e tupu ‘afa’afa ‘a e Siasí ‘i ha ivi pe ko ha poto ‘o ha tokotaha pe, ka koe’uhi ko ‘enua ngāue fakataha, ko e ‘uluaki Siasi. Ko e faka’osi, ko e fakamanatu mai ‘a e loto-to’a mo e ivi mālohi na’e ‘inasi ai ‘a e kau apositolo ‘i he hifo ‘a e Laumālie Mā’oni’oni. Na’e ‘ikai ke toe mālohi makehe hake ‘a Pita, he ko Pita vaipalo pe ‘eni mei he ngaahi ta’u ki mu’á. Ka na’e tu’unga ‘i he Laumālie Mā’oni’oni ‘a ‘ene mālohi noa ke malanga’i ‘a e Kōsipeli, pea iku ai ki he mate ma’ata. ‘Oku ngali taumama’o ‘a e mate fakama’atá, ka ‘e fēfē nai ha liliu ‘a ‘etau mo’ui ‘o kapau te tau faka’atā ‘a e Laumālie Mā’oni’oni ke ne me’angāue’aki kitautolu. Te tau matanga ai mei he loto fō’i mo e nana’i ‘i he mo’ui, he ‘oku ‘ikai ko kitautolu, ka ko e Laumālie Mā’oni’oni ‘oku ngāue ‘iate kitautolu. Tauange ke tau faka’ilonga’i ‘a e ‘aho fakamanatu ‘o e Penitekosi ‘aki ‘a ‘etau tali ‘a hono ngaahi mata’ikoloo ke liliu ai ‘a ‘etau mo’ui ke tau ofi ai ki he ‘imisi ‘o e ‘Otuá.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Fakafeta’i he li’aki mo’ui ‘a e kau akó, kae toe fanguna mu’a kimautolu ke mau tu’u ta’emanavahē ‘o fakamo’oni ma’a Kalaisi ‘i homau kuongá ni. ‘Emeni.

Sāpate, Mē 24: *Sāpate Penitekosi. (Lanu Hinehina.)*

Lēsoni: Ngaue 2:1-21; Saame 104:24-34, 35b; 1 Kolinito 12:3b-13; Sione 7:37-39.

Mōnite, Mē 25: Lau Folofola - Senesi 1: 1-30.

Ki’i Ama: Senesi 1: 14-15, “Pea folofola ‘a e ‘Otuá, ke ‘i ai ha ngaahi maama’anga ‘i he ‘atā ‘o e langi mo vahe’i ‘a e ‘ahó mei he pō, pea ke tu’u mo e ngaahi faka’ilonga, pea mo’o ngaahi kuongá, pea mo’o ngaahi ‘aho mo ngaahi ta’u, pea ke tu’u mo’o ngaahi maama’anga ‘i he ‘atā ‘o e langi, ke fakamaama ki māmani, pea na’e hoko ia.”

Pou ‘Ao: ‘I he kamata’angá ‘o e talanoa Fakatupú, na’e maomaonganoa mo lala ‘a e funga ‘o e māmani. Ko e lea fakapapālangi ‘oku ngāue’aki ‘e he kau hiki Tohitapú ko e *Chaos*, ‘a ia ‘oku ‘uhinga ki he me’a ‘oku movetevete mo ‘ikai fokotu’utu’u mau. Ka ‘i he lolotonga ‘o e ta’emaa ko iá, kuo hanga ai ‘e he ‘Otuá ‘o ‘omi ‘a e fuo mo e fotunga ki he ‘univeesi. Na’á ne folofola pea ‘i ai e ngaahi maama’anga ‘i he ‘ataa, vahe’i ‘a e ‘ahó mei he po’ulí, fokotu’u ‘a e ngaahi faka’ilonga ‘o e ngaahi kuongá pea mo e ‘aho ki he ta’u. ‘Oku talanoa ki ai ‘etau Ki’i Ama ‘i he ‘ahó ni. Ko ia ko ‘etau fuofua vakai ki he ‘Otuá ‘i he Folofolá, ko e ‘Otua ‘o e Fakatupú. Ko hono natulá ke fakatupu. ‘Io, mei he ivi fakatupu ko iá ‘oku tuku’au mai ai ‘a e me’a kotoa na’e ‘i aí, mo ia ‘oku ‘i aí, mo e me’a kotoa ‘e hoko maí, ‘oku hoko maí ia mei he ‘Otua ‘oku ‘afio ‘i he funga ‘o e moveteveté mo e ta’amaaú. ‘I he’etau vakai ki aí, na’e ‘ikai ‘osi e ta’emaaú, ‘a e maomaonganoa mo e lalá he talanoa ‘o e Fakatupú. ‘Oku kei tuku-fakaholo mai ‘o a’u ki hotau kuongá ni. ‘I he lolotonga hono feinga’i ‘o e ngāue ni ke lavá, ‘oku movetevete hotau fonuá ni he tau kuo hokó mo hono pomu ‘e ‘Amelika ‘a *Iran*. Kuo ‘alu ‘a e totongi ‘o e penisini ki ‘olunga pea pehē foki ki he totongi ‘o e koloá. ‘I he taimi tatau ‘oku feinga holo si’i kakai nofo ta’efakalao he fonuá ni he kumi ha feitu’u te nau hao ai mei he *ICE* ‘i hono tuli fakangā holo kinautolu ke fakafoki ki honau ngaahi fonua takitaha. ‘Oku kei hokohoko atu pe ‘a e taú ‘i he vā ‘o ‘Isileli mo e *Hamas* (Tautoitoi Palesitaine) pea kuo fai ai ‘e he kau tau ‘Isileli e ngāue pango lahi ‘i hono fakapoongi e fānau iiki mo e feinga’i ke faka’auha ‘a e kau Palesitaine mei *Gaza*. ‘Oku kei hokohoko atu ‘a e taú he vaha’ a ‘o Lūsia mo *Ukraine*. ‘Oku kei hulu pe ‘a e fakamo’ulaloá, ‘oku kei mālohi fāu pe ‘a e kovi he māmani ‘oku tau ‘i aí. ‘Io ‘oku uesia ‘etau mo’ui mo ‘etau fakakaukaú’ e he ngaahi me’a ‘oku hoko hotau fonuá mo māmani foki. ‘Oku tau ilifia, tailili pea tau tāla’ a he ngaahi me’a ‘oku hokó. Ka ‘oku fakamanatu mai ‘e he talanoa ‘o e Fakatupú, na’e fai pe ‘e he ‘Otua hono ‘omi he fokotu’utu’u mo e fuo mei he lolotoga ‘o e maomaonganoa mo lala. Pea neogo ai ‘e ‘u’ulu mo ngalulu ‘a e māmani ‘oku tau ‘i ai, ‘oku tau tui ‘oku ‘i heni pe ‘a e ‘Otua ia ‘o e Fakatupu. Matamata ko e movetevete mo e hulu e tu’u mo liliu, ko e teuteu ia ‘o e hoko mai ‘a e fakatupu fo’ou ki hotau fa’ahingá mo māmani. Ko hono fakakoloá he ‘oku tau kau he ngāue fakatupu fo’ou ko eni ‘i he’etau fakahā ‘a e ivi fakatupu ‘oku ‘iate kinautolu pea ‘i he taimi tatau, ‘oku tau fakahā’i ai ‘a e ivi faka-e-’Otua kuó ne tāpuekina ‘aki kinautolu. Tauange ke tau vakai ki hotau ‘ātakaí ‘o muimui ai ki he ‘Otuá, mo hono fu’u ivi ‘a ia ne lava ai hono fakatupu ‘o e langi mo e ‘univeesi.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘E ‘Otua ‘o e Fakatupu, mei ‘aneafi, ‘aho ni, mo ia ‘i he kaha’u, ‘oku mau tautapa atu ki ho Laumalie. Me’angaue ‘aki kimautolu ke fakahoko ho’o fakatupu ki ho mamani, ‘Emeni.

Tūsīte, Me 26: Lau Folofola - Senesi 1: 31-2:4a.

Ki’i Ama: Senesi 2: 4, “Ko e tohi ‘eni ‘o e hako ‘o langi mo māmani, ‘o kamata mei hono fakatupú, mei he ‘aho na’e ngaohi ai ‘e Sihova ‘Elohimī ‘a māmani mo e langi.”

Pou ‘Ao: Ko hono fuofua talamai ‘e he taha ‘eku kau faiakó ‘oku ua ‘a e talanoa ‘o e Fakatupú, na’e ‘ikai ‘aupito teu teitei tui au ki ai. Na’e taimi lahi kiate au keu tali ‘a e fakakaukau ko ‘eni. Ko ia ‘oku ou ‘omai heni mei he ‘etau Ki’i Amá ke tau fekuki mo ia he ‘aho ko ‘eni. Na’e makatu’unga ‘eku ta’etali ‘a e fakakaukau ‘o e ua ‘a talanoa ‘o e Fakatupú mei me’a na’á ku tupu hake mo ia hotau ki’i fonuá, ‘Ko e Tohitapu ‘oku ‘ikai toe le’eia ‘ene mo’oni. Ko e hā e me’a kuo tohi aí, ko e mo’oni ia pea ‘oku tau tali ia ‘ikai toe fehu’ia. Pea fai e fekuki lahi mo e talanoa ko ‘eni. Hili ha taimi lahi, ne mahino mai ko e Ki’i Ama ‘o e ‘aho ko ‘eni, ‘okú ne faka’osi ‘a e talanoa ‘e taha, kae kamata ‘a e talanoa ‘e taha. Neongo ko e ongo talanoa ki he Fakatupú, ka ‘okú na kehekehe ‘aupito. Na’e hoko leva ‘a e fakatokanga’i ‘o e ongo talanoa ko ‘eni ko e kamata’anga ia hono siofi mo e vakai ki he ngaahi feitu’u kehekehe he Folofolá. Na’e mahino leva ‘oku liliu ‘a e anga ‘o e vakai ki he Folofolá mo e anga ‘o e fakahā mai ‘a e ‘Otua kiate kinautolú. Na’e lahi e ngaahi fehu’i: Fēfē kapau ‘oku ‘ikai hala ‘a e Tohitapú ia? Ko hono ‘omai ‘o e Folofolá ke tali pe, pe ko hono ‘omai ke tau fekuki mo ia? ‘Oku ai nai ha ngaahi me’a lahi ange ke toe faka’ilo mai mei he

ngaahi tohi he ngaahi me'a kuo tau 'ilo ki ai? Ko e ngaahi fehu'i mo e fekuki ko 'eni mo e Folofola hangē ko e talanoa 'o e Fakatupú, na'á ne tataki ai ke fakalalakaka ange 'a 'eku tuí. Na'á ne ue'i au ke toe fekuki mo fekumi loloto ange ki he Folofola 'a e 'Otuá. Na'e malava ke fai 'a e vakai mo fehu'ia 'a e ngaahi Tohi Laó, 'a e Hisitōlia 'o e Tohitapú, pehē foki ki he ngaahi kehekehe 'a e vakai 'a e kau fa'u 'o e ngaahi Kōsipelí, kae'uma'ā 'a e kau fa'u 'o e ngaahi 'Ipiselí. Ne kamata leva keu fakasi'isi'i 'a e fekumi ki he tonú kae fakamamafa ange ki he 'atamai fifili he'eku lau mo ako mei he Tohitapú. Ko hono tukuange 'o e feinga ke malu'i 'a e ngaahi faka'uhinga ki he kupukupu'i folofola, 'okú ne faka'ataa ai e sio mo e vakai ki he ngaahi mo'oni 'oku fu'u lolotoange 'i he Folofolá. Ko e fononga mo hono vakili pehé ni 'a e Folofolá 'oku fu'u fakalilifu ia kiate au he taimi lahi. Ka 'oku mahino he lotolotonga 'o e ta'emahinó mo e 'ikai fiemālié 'oku lotolotoi ai 'a e Laumālie Mā'oni'oni ia. Fakatauange ke tau fai ki he lau 'a e kapasa folau 'o e mahina ko 'eni, 'oku "Fakaivia 'e he Ngaahi Me'a'ofa Fungani 'a e 'Otuá: Taki 'e he Laumālié he lotolotonga e Tauha'a 'a e faingata'á." Tauange ke 'oua na'a tau manavasi'i he siofi mo fekuki mo e Folofolá 'o hangē ko e Talanoa 'o e Fakatupú.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: 'Eiki, Kapau ko ho'o o'i é 'oku ou kamata ngāue ai, 'Ofa ke faifai atu pe, Ke fonu hoku 'atamai, Mālō pe 'eni tulutā, Kau fiema'u ha moana. 'Emeni.

Pulelulu, Mē 27: Lau Folofola - Saame 8.

Ki'i Ama: Saame 8: 4-5, "Ko e hā 'a e tangata ke ke manatu ai kiate ia? Mo e hako 'o 'Atamá, 'okú ke 'a'ahi ai iá. Pea kuó ke fakatoesi'i pē ké ne 'Otuá, Pea 'okú ke fakakalauni'aki 'a e lāngilangi mo e faka'apa'apa'ia."

Pou 'Ao: 'Oku fenāpasi 'a e Saame 'oku tau fakalaululoto ai mo e talanoa 'o e Fakatupú 'ia Senesi 'o na kau taha ke fakamanatu mai ko e tangatá ko e kalauni pe tumutumu 'o e fakatupu 'a e 'Otuá. Pea fakamanatu mai 'e he Ki'i Amá neongo ko e hako talangata'a kitautolu 'o 'Atama, ka 'oku kei falala mai pē 'Eiki ke tau kaungā ngāue. Me'apango kuo tau fa'a ngāue'aki e mafai ko 'eni ke tau fa'ifa'iteliha ai ki he toenga e fakatupu 'a e 'Otuá. Ko e ola 'o e mavahe mo e ngāue 'oku 'ikai kau ai e 'Otuá, ko e maumau pē. Kuo tau fai e ngaahi ngāue 'o tala ko e kongā e fakalalakaká, pea maumau ai 'a e 'ātakaí he 'uli mo e mole 'a e nofo'anga 'o e ngaahi me'a mo'ui kehe ko e ngāue siokita 'a e tangata na'e totonu ke ne fai hono tokanga'í. Ka tau vakai ki he 'uli 'o e 'ataá mo e 'eá (smog) mo e kasa kona kehekehe. 'Oku maumau 'a e 'oseni he mahua e loló, tafe ki ai 'a e ngaahi kemikolo fakatu'utamaki. Ka e fefe 'a e maumau ia 'o e taú he ivi faka'atomí mo e ngaahi fa'ahinga pomu kehekehe 'okú ne maumau'i 'a e 'oseni mo e fonuá mo e 'ataakai kotoa. Ko e fehu'i leva kiate kitautolu kau Kalisitiani: 'Oku tau kau he maumau'i e Fakatupú? 'Oku tau fai hotau fatongia ko e tokanga'i e me'a fakatupu 'a e 'Otuá? Pe 'oku tau fakalongo pē 'o 'ikai ngū he maumau' koe'uhi 'oku tau lave 'i hano ki'i melie? Na'a faifai pea tau kalo mei he ngaahi fehu'i ni, ha'a tau fakakaukau 'oku taumama'o 'a e ngaahi palopalema ni, pea 'oku 'ikai ke 'i ai ha tau ivi pe mafai ke liliu 'a e ta'au kovi 'o e maumau 'oku hoko 'i māmani. Ka 'oku tu'u fehāngahāngai ia mo e fakamanatu 'oku fai 'e he fatu Saamé – 'oku toe si'i pe ke tau 'Otuá. Ko e hā leva ha lelei 'o 'ikai ko ha maumau te tau ala fai ke patoloaki 'a e lelei 'i he fakatupu 'a e 'Otuá? 'Oku mo'oni heni 'a e talanoa maheni 'o e mangamanga'atai 'i he ma'uto'uta (*star fish on the shores*). Na'e 'i ai 'a e tangata'eiki na'e manako ke 'alu ki tahi 'i he houa pongipongi 'o ma'u taimi ke fakalaululoto pea ma'u ai mo e taimi ke tohi 'a 'ene ngaahi tohi. Na'e 'au atu ki tahi 'i he pongipongi na'e toki 'osi 'a e matangi, 'o ne vakai atu ki he matātahi 'oku fonu 'i he mangamanga'atai na'e 'omi ki 'uta 'e he matangi mo e peaú; na'e faliki kakato 'a e matā'uto'uta, 'o ikai ke 'i ai hano ngata'anga. Ka ne vakai atu ki he ki'i ta'ahine 'i he mama'ó 'oku toutou punou 'o to'o 'a e me'a 'o lī ki tahi. Na'á ne a'u atu 'o 'eke ange: "Ko e hā ho'o me'a 'oku fai?" Tali ange 'e he ki'i ta'ahine: ko 'eku laku 'a e mangamanga'atai ki tahi, he 'oku 'ikai ke nau lava 'o foki ki tahi pea ko e mafana mai pe 'a e la'ā te nau mate." Kalokalo 'a e tangata'eiki 'o tali atu, "mahalo 'oku lahi hake 'i he lau mano 'a e fanga ki'i mangamanga'atai, 'e anga fēfē ha 'aonga 'a ho'o me'a 'oku fai?" To'o hake 'e he ki'i ta'ahiné 'a e mangamanga'atai 'e taha 'o lī ki tahi, pea tali atu, "aonga ia ki he ki'i mangamanga'atai ko eé." Tauange ke tau me'angāue'aki 'a e mafai na'e foaki ki hotau fa'ahingá ke fakaohoko ha lelei, ke 'aonga, na'a mo ha ki'i "mangamanga'atai" pe 'e taha, kae fai ha lelei 'o 'ikai ko ha maumau.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: 'E Laumālie tokoni mai keu malava 'o fakahoko ha ki'i ngāue lelei ki he 'ataakai mo hoku kaunga fononga. 'Emeni.

Tu'apulelulu, Me 28: Lau Folofola - 2 Kolinito 13: 11-13.

Ki'i Ama: 2 Kolinito 13: 11, "Ko 'eku lea faka'osi 'eni, kāinga; **mou fiefia pē,** mou fakama'opo'opo kimoutolu, tali 'eku fakafiemālié, mou loto taha, mou nonofo melino; pea ko e 'Otuá 'o e 'ofá mo e melinó te ne toki kau mo kimoutolu."

Pou 'Ao: Na'e 'i ai 'a e fefine toketā Saikolosia na'e ta'u lahi 'aupito 'a 'ene ngāue ke *diagnose* mo e fale'i ki he kakai na'á nau faingata'ia fakaeloto pea lahi 'a 'enau loto mamahi. Na'á ne nofo 'o fifili pe ko e hā ha ki'i tu'unga lea te ne fakamā'opo'opo 'a e ngaahi mo'oni na'á ne fetaulaki mo ia 'i he mala'e ko eni. Na'e faifai peá ne ngāue 'aki 'a e "No One's Coming." "Oku 'ikai ke toe 'i ai ha taha 'e ha'u." Pea tānaki atu ki ai, "You decide; not your circumstance." "Ko koe 'oku fai tu'utu'uni, ka 'oku 'ikai ko e me'a 'oku hoko kia koé." Ko 'ene feinga ia ke fakamahino 'a e mahu'inga ke fai tu'utu'uni 'a e tokotaha kotoa ki he 'ene mo'ui, 'o 'ikai ke tuku 'a e ngaahi me'a 'oku hoko mai 'i he mo'ui ke ne tu'utu'unia 'a e mo'ui pea mole ai 'a e fiefia mo e nonga 'i he mo'ui. Na'e tokanga makehe 'a e 'apositoló ki he me'a tatau: "Mou fiefia pe!" "Mou fiefia 'i he 'Eiki ma'u pe." "Fiefia ma'u ai pe." 'Okú ke mea'i peá u lave'i, 'oku 'i ai 'a e taimi 'oku faingofua ai 'a e fiefia pea mo e taimi 'oku faingata' ai ke feinga'i hotau lotó ke fiefia. Na'e 'ikai ke sola 'a e 'apositoló ni ki he faingata'á he na'á ne fekuki mo e faingata'a fakaesino 'oku tala ko e mahaki moa, na'e fakatanga'i, fakahū pilīsone, ngaohikovia, pea iku ki he mate faka-ma'ata. Ka na'e 'ikai ke teitei hanga 'e he ngaahi faingata'a na'á ne fekuki mo iá, 'o uesia 'a e tu'unga fiefia na'e nofo loto 'i he mo'ui 'a e 'apositoló. Na'e 'ikai ha taimi 'e faka'atā ai 'e Paula 'a e ngaahi me'a na'e hoko ki he'ene mo'ui, ke ne pule'i 'a 'ene fiefia mo 'ene mamahi. Ko e palopalema ia 'oku tau mo'ua ai, ko 'etau faka'atā 'a e me'a 'oku hoko mai ke ne pule'i 'a 'etau fiefia mo 'etau mamahi. Ka toki māfana hotau lotó te tau toki misinala pe vahe hongofulu. Ka toki malanga mai pe ha Tangata/Fefine Lahi pea toki lahi e fakaafé, pea kapau ko ha ki'i tangata/fefine si'i pe, 'e si'i pe e fiefia 'o tatau mo e fakaafé. 'Oku pule'i 'e he me'a 'oku hoko 'i he nofo 'a e fiefia mo e mamahi 'a hotau lotó. Ka na'e 'ikai ke 'uhinga a Paula ki he fiefia 'oku fakato'ukai, pe pule'i 'e ha me'a 'oku hoko mai mei tu'a he mo'ui. Ko e Fiefia na'e 'inasi ai a Paulá ko e fiefia 'oku ha'u mei loto he 'oku nofo'i 'e Kalaisi 'ene mo'ui. Kuo aka loloto 'a e 'ofa 'a Kalaisi he'ene mo'ui pea 'oku fiefia ai pe e 'apositoló ia he me'a kotoa pe, he taimi kotoa pe, 'i he tūkunga kotoa pe na'e a'u ki ai 'ene mo'ui. 'Oku 'i ai pe 'a e ngaahi me'a 'oku hoko mai ki he mo'ui 'i he 'ahó ni, lelei pe kovi, ka 'oku 'ikai ke liliu ai 'a e fa'ahinga fiefia mo e nonga 'oku ma'u 'i he feohi tu'uma'u mo e 'Otuá. Nonga ia 'oku talanoa ki ai 'a e Punaké: "Ka ake ha mamahi Hangē ha peau, Pe Nonga hangē ha vaitafé, Ko Sīsū kuó ne ako au ke fiemālie ma'u pe. Fiemālie, hoko loto 'Oku fiemālie ma'u pe."

'Anau, Lotu mo e 'Aukai: 'Oku ou fakamālō atu 'i ho'o tuku keu 'inasi 'i he mo'ui 'i he 'ahó ni. Tokoni mai keu kei ma'au ai pe 'a e loto fiefia mo nonga 'o tatau ai pe 'i he kovi pe lelei. 'Emeni.

Falaite, Me 29: Lau Folofola - Matiu 28: 16-20.

Ki'i Ama: Matiu 28: 17, "Pea 'i he' enau mamata kiate iá na'á nau hū: ka na'e tāla'a 'a e ni'ihī."

Pou 'Ao: 'Oku faka'ohovale 'a hono fakakau e kongā ko eni he talanoá. 'Oku talamai 'e Mātiu he'ene Kōsipelí ko e taimi na'e Hā faka'osi ai a Sīsū ki he'ene kau akó pea nau māvaé, na'e huluni e "tala'a" 'i he' enau feohi. 'Oku liliu 'e Uesi ko e "fakataetaetui" pea ko e Tauluá, ko e "ta'etui." Pe ko e hā hono uí, ka ko e me'a 'oku tau ofo ai ko 'ene hoko ki he kau akó. Ko e kau muimui ofi taha eni 'o Sīsū pea na'á nau 'i ai tonu 'o fanongo, sio, mohe, kai, fononga, mo fai e me'a kotoa pe fakataha mo Sīsū ka nau kei "tala'a" pe 'i he' enau femataaki mo Sīsū Toetu'ú. Pea 'oku toe fakatupu fifili pe mo hono fakakau 'e Mātiu 'a e "tala'a" 'a e kau akó 'i he'ene talanoa'i 'a e Toetu'u 'a Kalaisi. Ko e hā hano lelei ki he kau fanongo 'a Mātiu 'a 'ene fakakau 'o e "fakataetaetui" 'a e kau akó he talanoa ki he Hā faka'osi 'a Sīsū kiate kinautolu? 'Okú ke mea'i pe peá u lave'i 'oku 'i ai pe taimi 'oku tau fangatua ai mo e tāla'a mo e ta'etui. Pea mahalo kapau 'oku 'ikai ke tau fehu'ia 'a e mo'oni 'oku 'i ai e 'Otuā mo'ui, 'oku tau fehu'ia 'a e ni'ihī 'o e ngaahi me'a 'oku fakamatala'i 'e he Tohitapú. 'E fai e hu'uhu'u ki he mo'oni 'o e ngaahi talanoá 'o kau ai pe 'a e Toetu'ú. Ko e me'a mo'oni eni na'e hoko 'o hangē ko hono fakamatala'i 'e he kau "Sio Fakataha"? Ko e hā e 'uhinga 'oku nau kehekehe ai? 'E fiema'u ke u tali mo tui ki he Tefito'i Tui 'a e Siasí 'oku 'i he "Tui 'a e kau 'Apositoló" peá u toki hoko ko e kalisitiane mo'oni? 'Oku 'ikai ko e fili 'o e "tui" 'a e "tala'a" ka ko e kongā mahu'inga ia ki hono fakamālohi'i 'o 'etau tuí. Kapau 'oku 'ikai ha "tala'a" pea 'e 'ikai ke tau fehu'ia e me'a ko iá. Pea kapau 'e 'ikai ke tau fehu'ia ha me'a 'oku tau tāla'a ai pea 'e mahino fēfē 'a e me'a ko iá kiate kitautolú? 'Oku 'ikai ke fakaloloto 'a 'etau tuí 'aki ha'atau longo pe mo 'etau "fakataetaetui" 'o 'ikai ke fehu'ia pe ko ha'atau ma'u 'a e tali kotoa pe ki he ngaahi fehu'i, ka 'oku tau tupu 'i he tuí mei he'etau ako mei he tali ki he ngaahi fehu'i lelei na'a tau faí. Ko e taha 'o e ngaahi fehu'i fe'unga mo hotau Ki'i Ama ki he 'ahó ni: Ko e hā e mahu'inga pe ko e 'aonga 'o e Toetu'u 'a e 'Eiki kiate au? 'Oku 'ikai ke tau kei nofo 'i hono kumi fakalautelau ha ngaahi fakamo'oni fakasaienisi ki he mo'oni 'o e Toetu'ú pea mo e talanoá 'i hono hiki 'e he kau fa'u Kōsipelí. 'Oku tau fehu'i: 'E fēfē ha'aku ma'u 'a Kalaisi Toetu'u ki he'eku mo'ui? 'Oku ou fakakaukau au, hangē na'e 'ai pe ia 'e Mātiu ke pehē. Na'á ne tala fakapatonu mai pe 'a e tāla'a 'a e kau akó 'i he fakakaukau, ko e me'a lelei pe 'a e "tala'a." Vakai ki he tu'unga na'e 'i ai kotoa e kau ako na'e tāla'a 'i he hisitōlia 'o e Lotu faka-Kalisitiane.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘E ‘Otua ‘o e fononga’anga, tokoni mai ke mo’oni ‘a ngofua pe faingata’a, Lotu ai pe ‘o ta’e tāla’a! ‘Emeni.

Tokonaki, Me 30: Lau Folofola - Matiu 28: 16-20.

Ki’i Ama: Matiu 28: 20b, “Pea ko ‘eni, ‘oku ou ‘iate kimoutolu ‘e au ‘i he ngaahi ‘aho kotoa pe, ‘o a’u ki he ngata’anga ‘o mamani.”

Pou ‘Ao: ‘Oku tau fakafeta’i he’etau tu’uta mo’ui mai ki he ‘aho faka’osi ‘o e mahina ko Mē. Na’e mahino kiate kitautolu ‘aneafi na’e tāla’a ‘a e kau akó ‘i he’enua fe’iloaki faka’osi mo Sīsū pea Hā’ele Haké. Kae fakafeta’i he ‘oku tokoni e “tāla’á” ki hono fakamālohi’i ‘enua tui ‘o nau muimui ai pe ‘ia Kalaisi ‘o a’u ki he mole ‘enua mo’ui. Ko hotau tefito’i fatongiá ke hoko ko e “me’angāue ‘a Kalaisi” ki hono fakaului e kakai kotoa pe ‘i he feitu’u kotoa pe ‘i he taimi kotoa pe ke hoko ko e “muimui ‘o Kalaisi.” Me’apango ko e taimi lahi ‘oku tau fehu’ia, mo kumi ‘uhinga ke ‘oua na’a tau fai hotau fatongiá. Ko e me’a tatau ne mo’ua ai ‘a e Kau Akó. Hili ‘enua muimui ‘ia Sīsū, mo mamata tonu he’ene ngaahi ngāué mo e faiakó, na’a nau kei tala’a pe. Nau kei fehufehu’i pe. ‘Oku ‘ikai teu tui ne ‘uhinga a Mātiu heni ko e tāla’a ‘i he pekia mo e toetu’u ‘a Kalaisi, ko ‘enua tāla’a pe te nau lava e me’a na’e lava ke hokoatu e ngaue ‘a Sīsū. Manatu’i foki ko e ngāue ‘a Sīsū ia na’e li’ekina ia ‘o a’u ki hono kalusefai pea toetu’u. Ko e ‘ahó ni, ‘oku tau kei mo’ua pe loto fifili tatau. Fakatokanga’i ange, na’e ‘ikai ha tokanga atu ia ‘e taha ‘a Sīsū ki he’enua puputu’u mo hoha’á. Fai pe ‘e Sīsū ia ‘ene faitu’utu’uni, ke nau ō ki māmani ‘a ia ‘oku ‘iloa ko e Fekau Lahí, ‘o ngaohi tisaipale mei he ‘ū fonuá kotoa, pea papitaiso ‘i hono huafá. Neongo ko e fu’u fekau mafatukituki, ka ‘oku tau fakatokanga’i na’e ‘ikai ha palani ia ke pou pou telia na’a ‘ikai ngāue. ‘Oku fa’a ui ‘e he feohi’anga, ko e *Plan B*. Na’e hala ia heni. Ko hono ‘ai mahinó, na’e ‘osi fakapapau’i pe ia ‘e Sīsū kuo pau ke ngāue ‘a ‘ene fokotu’utu’u. Ko e ui tatau pe ‘oku fai mai kiate koe mo au he ‘aho ko ‘eni. Ko e faka’amú ke tau ō ki māmani ‘o ngaohi tisaipale ma’a Kalaisi. Kuo pau ke tau toe vakai’i ‘etau muimui’i mo fai ‘a e ngaahi fekau ‘a Sīsū. Kuo pau ke toe sivi’i ‘a e ngaahi folofola mo e akonaki na’e tō mei he fofonga ‘o Sīsū. ‘ikai ko ia pe, kuo pau ke tau tali ko koe mo au ‘a e palani ‘a Sīsū. ‘Okú ne fakapapau’i mai te tau lava ke fakahoko ‘ene ngāue ne kamata he māmani ‘oku tau ‘i aí. ‘Io, ‘oku tau hoha’a, fehu’ia pea tau tailiili pe te tau lava ‘o fakahoko ‘a e fatongiá ni. Ka ‘oku fakamahino mai ‘a Sīsū ‘i he Ki’i Ama ‘o e ‘aho ko ‘eni. ‘Oku tau fononga mo e Taukei ‘o e halafononga. Neongo ‘a e hoha’a ‘a ‘ene kau ako, na’e kei ui pe kinautolu ia ‘e Sisu. ‘Oku ne ui koe mo au hotau taimi. Ko hono fakakoloa, ‘oku mole ke mama’o ha’atau fai fatongia pe ‘iate kitautolu. ‘Oku tau kau ma’u pe mo Sīsū he momēniti kotoa ‘o fononga. Ko e Ki’i Ama ‘o e ‘ahó ni, ko e palōmesi ia ‘a Sīsū ‘e kau mo kitautolu ‘o a’u ki he ngata’anga ‘o māmani. Tauange ke tau tu’u kalikali hono muimui’i ‘o Kalaisi pea fai manavakavakava hotau fatongia kuó ne tuku fālala mai kia koe mo aú.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ”Eiki lelei, tokoni mai, Nge’esi mo’uí ni pukenima’i; Fakahōifua ai ho huafa, ‘Ete kotoa ke fai ‘i he ‘Ofa. Ko hai ‘e lotu pehē? Katoa, Ko au e ‘inē?’” ‘Emeni.

Sāpate, Me 31: *Sāpate Tolu Taha’i ‘Otua. (Lanu Hinehina).*

Lēsoni: Senesi 1: 1-2:4a; Saame 8; 2 Kolinito 13: 11-13; Matiu 28: 16-20.